

השפעת שפות זרות על השפה העברית בשירי הפסטיגל

כותב העבודה:

שם התלמיד: ליעד מרמר

ביתה: י"ב

שם בית הספר:

הגימנסיה העברית בירושלים

מייל: liormermer@012.net.il

מנחה העבודה:

שם המנחה: נועם בן-דרור

מייל: noambendror@gmail.com

תודות

למנחה, נועם בן דרוך, על הליווי הצמוד לאורך כל כתיבת העבודה,
ההערות המקצועיות וההארות

לאילן עזרא, מורי ללשון בעבר, שהעצים בי את העניין בשפה העברית

לאימי היקרה אשר תמכה, עודדה ועזרה בעריכת העבודה

תוכן העניינים

מס' הפרק	נושא	תתי-נושאים	עמודים
1	מבוא ורקע	1. הקדמה 1.1 שאלת המחקר 1.2 השערת המחקר 1.3 קורפוס המחקר ותהליך המחקר 1.4 השפעת הלעז על השפה העברית 1.4.1 השפעת הלעז על אוצר המילים והביטויים בשפה העברית 1.4.2 השפעת הלעז על הגיית השפה העברית 1.4.3 השפעת הלעז על הדקדוק העברי	17-3
2	מהו פסטיגל?	1.2 קונספט הפסטיגל 2.2 משתתפי הפסטיגל 2.3 הבמה והתלבושות	20-17
3	השתקפות הלעז בשירי הפסטיגל	3.1 הצגת המילים שחדרו מהלעז לשפת שירי הפסטיגל 3.1.1 ממצאים ודיון בממצאים בנושא אוצר המילים 3.1.2 הצגת המילים שחדרו מהלעז לשמות מופעי הפסטיגל וממצאים 3.2 הצגת מקרים של השפעת הלעז על ההגייה בשירי הפסטיגל 3.2.1 ממצאים ודיון בממצאים בנושא ההגייה 3.3 הצגת מקרים של השפעת הלעז על הדקדוק בשירי הפסטיגל 3.3.1 ממצאים ודיון בממצאים בנושא הדקדוק	31-20
4	הסיבות להשפעה הרבה של האנגלית על שפת שירי הפסטיגל		33 - 32
5	סיכום ומסקנות		35-34
6	רשימת מקורות		38-36

פרק 1: מבוא ורקע

1. הקדמה:

פסטיגל הוא מחזמר ישראלי לילדים, המוצג בחג החנוכה ומופיעים בו זמרים, שחקנים, דוגמנים ובדרנים. הפסטיגל החל את דרכו בשנת 1981 ומאז נערך מדי שנה במקומות שונים ברחבי ישראל, אך ההופעות העיקריות מתקיימות בחיפה ובתל אביב (ויקיפדיה, 2021).

מכיוון שהפסטיגל הוא מופע המיועד לילדים ובני נוער, השפה בה משתמשים בפסטיגל מותאמת לשפתם של הילדים ובני הנוער. התאמה זו באה לידי ביטוי בין היתר, מהשפעה של שפות אחרות על שפת שירי הפסטיגל.

שפה יכולה להיות מושפעת משפות אחרות מסיבות של תנועת אוכלוסין כמו: כיבוש, מסחר, התיישבות וקרבה דמוגרפית. שפה יכולה להיות מושפעת משפות אחרות גם מהתפשטות של תרבות חומרית ורוחנית כמו: דת, אומנות, מדע וכדומה- למשל: השפעת הסינית בקוריאה, יפן ווייטנאם והשפעת הערבית בארצות האסלאם.

משכך, גם שפתם של ילדים ובני נוער מושפעת משפות אחרות. שפת הפסטיגל הושפעה אף היא משפות אחרות והתאימה את עצמה לאורך השנים לשפתם של הילדים ובני הנוער.

בני נוער אינם יוצרים שפה חדשה, אלא נושאים את השפה שספגו מילדותם, בבית ההורים, בבית הספר, בתנועת הנוער, בקולנוע ובטלוויזיה ובספרי הילדים. הם גדלים בתוך שפת התרבות, לומדים אותה ומשתמשים בה במגע שלהם עם הסביבה. במערכת הזו, מחפש כל דור דרך לביטוי זהותו המיוחדת. השפה המיוחדת לנוער היא חלק מתרבות הנגד של הנוער (זו גם הסביבה שבה נוצר הסלנג במשמעותו המודרנית) (רוזנטל, 2017).

לשונה של חברה, היא אחד הכלים המבטאים את תרבותה ובמידה מסוימת גם מעצבת אותה. בכל חברה יש השפעת גומלין בין התרבות ללשון. העברית המודרנית קשורה בחיי הרוח ובדפוסי החשיבה של עם ישראל. מכיוון שאלה שואבים במידה רבה מהתרבות המערבית, כך השפה העברית הולכת ונעשית דומה לשפות מדינות המערב ובראשן השפה האנגלית (צרפתי, 2018). ההשפעה על השפה העברית משפות המערב ניכרת בשאלת מילים וביטויים, בשינויים במבנה המשפט, במשמעות המילים, בצורות הדקדוקיות, בהגייה ואף בסלנג. קודים תרבותיים, שעוצבו בארצות אירופה, עוברים אלינו בתיווך מסורת של דוברי אנגלית (פישרמן, 2006).

לאור זאת, דמותה של הלשון העברית עלולה להיפגע. רוזנטל 2014 מציין במאמרו חמישה מוקדי חרדה, כי דוברים רבים של העברית אינם בטוחים בעתיד השפה, ומצביעים על רדידות, שיבושי לשון תכופים ושימוש יתר בלעז. הטקסטים הנאמרים והכתובים בעברית מכילים מילים לועזיות או השפעות לועזיות במינון גבוה, ואולי הולך וגדל, עד כדי איום על עצמאותה של העברית.

בעבודתי אתמקד בהשפעתן של שפות לועזיות על השפה העברית בשירי הפסטיגל לאורך שנות קיומו. בעבודה אציג את השפעת השפות הלועזיות על השפה העברית ואתיחס לשאלה כיצד השפעות אלו באות לידי ביטוי בשפת הפסטיגל תוך דיון משווה: ההשפעה תיבחן באמצעות בדיקה של כמות המילים והביטויים שחדרו לשפת שירי הפסטיגל לאורך השנים, אופן הגייתם של אלה והצורות הדקדוקיות שנבנו בהם. נוסף לכך, תיבדק ההשפעה גם על שמות המופעים.

1.1 בחירת המחקר: בחרתי לעשות עבודה בנושא הקשור לשפה העברית בשל חובתי לשפות בכלל ולשפה העברית בפרט. בחרתי לבחון את השפעת הלעז על העברית כאשר הקורפוס אותו אחקור הוא שירי הפסטיגל לאורך 40 שנות קיומו (1981-2020). שירי הפסטיגל עברו שינוי במהלך השנים בתחומים שונים ביניהם תחום השפה והתאימו את עצמם לזמן ולתקופה.

שירי הפסטיגל נבחרו להיות הקורפוס הנחקר כיוון שהשנה מציינים ארבעים שנה לפסטיגל. בשל כך, הוחלט בהפקה כי המופע השנה יכלול שירי פסטיגל מכל הזמנים וגם יכלול זמרים וכוכבים אשר הופיעו בפסטיגל לאורך שנותיו.

שאלת המחקר: באיזו מידה השפיעו השפות הלועזיות על שפת שירי הפסטיגל לאורך שנות קיומו (1981-2020) ומדוע? האם חל שינוי לאורך השנים בסוג ההשפעה מבחינת כמות המילים והביטויים שחדרו לשירי הפסטיגל, אופן הגייתם וצורות הדקדוק? איזה שפה השפיעה במידה רבה יותר על מילות השירים של הפסטיגל, והאם הדבר השתנה לאורך השנים?

1.2 השערת המחקר: השערת הייתה כי שפת שירי הפסטיגל הושפעה במהלך השנים משפות לועזיות, כאשר עיקר ההשפעה באה לידי ביטוי בחדירת מילים וביטויים והשפעה מועטה יותר על ההגייה והדקדוק. עוד שיערתי, כי השפה המשפיעה ביותר הינה האנגלית כיוון שהחשיפה לאנגלית עקב התפתחות אמצעי התקשורת ההמוניים, וביניהם המחשב והאינטרנט, גדולה יותר היום מאשר בעבר עקב התמורות המהירות במדע ועקב האופנה שהלשון היא חלק ממנה (פישרמן, 2006). השערות אלו נמצאו נכונות.

1.3 קורפוס המחקר ותהליך המחקר: הקורפוס המרכזי לבחינת שאלת המחקר הוא שירי הפסטיגל בין השנים 1981-2020. תהליך המחקר: הפסטיגל, כאמור, חוגג השנה את שנתו ה-40. בעבודה אני מתייחס לשירי הפסטיגל מארבעת העשורים, כאשר אני בוחן כל עשור לגופו ועורך השוואה בין העשורים השונים. בכל עשור ועשור בדקתי את השפעות הלעז על שפת שירי הפסטיגל ושמות המופעים בתחום אוצר המילים, ההגייה והדקדוק. בעבודתי אציג מילים שחדרו לעברית מהלעז והשתרשו גם בשפת הפסטיגל וכן מקרים שניכרת בהם השפעת הלעז על ההגייה והדקדוק.

בעבודה נעזרתי, בין היתר, במאמרים של האקדמיה ללשון העברית ובעבודות חקר שנעשו על השפה העברית.

1.4 השפעת הלעז על השפה העברית

1.4.1 השפעת הלעז על אוצר המילים והביטויים בשפה העברית:

השפה העברית היא שפה השייכת למשפחת השפות השמיות (למשל, רוזנטל, 2014).

בהיסטוריה של השפה העברית מזהים ארבע תקופות: לשון הספרות המקראית, לשון חז"ל, לשון ימי הביניים והעברית המודרנית. במהלך התקופות השונות הושפעה העברית רבות משפות אחרות (אבן-שושן, 2006).

אוצר מילים הוא מכלול המילים שהמדבר משתמש בהן (אבן-שושן, 2006). כל שפה שואפת ליצור עושר לשוני ובנוסף מושפעת משפות זרות הסובבות אותה. כלל אוצר המילים של השפה העברית מבוסס על מילים שנוצרו מהעברית העכשווית ולפניה, מן התנ"ך, מלשון חז"ל ומלשון ימי הביניים ובכל התקופות היו גם מילים שחדרו משפות זרות.

ההשפעה של שפות לועזיות על אוצר המילים העברי ניכרת בשני מישורים: שאילה של מילים ושאילה של משמעויות. שאילת מילים משפות זרות נחשבה בכל הזמנים להליך טבעי וקיבלה משנה תוקף בעידן הגלובליזציה. השפה העברית, כמו רוב השפות, נמצאת כל הזמן במגע עם שפות אחרות ומושפעת מהן במגוון דרכים. אחת ההשפעות הבולטות ביותר, ולרוב גם הקלה ביותר לזיהוי, היא שאילת מילים. ההווייה הישראלית, שהתבססה על קליטת עולים אינטנסיבית מארצות שונות תוך פרק זמן קצר, הביאה לכניסת מילים רבות לשפה העברית שבמרוצת הזמן הפכו להיות חלק בלתי נפרד מאוצרה של שפה זו (אלרחמן מרעי, 2013).

שאילת מילים משפה לשפה מחייבת התאמה של תצורת המילים לשפת היעד. שינוי התצורה כרוך בשינויים פונולוגיים, מורפולוגיים, תחביריים וסמאנטיים, ואליהם נוסף גם ההיבט הסוציו-לינגוויסטי. חלק מהמילים שנשאלו שמרו על משמעותם וחלק קיבלו משמעות חדשה (אלרחמן מרעי, 2013).

שאילת משמעות לעומת זאת, נסתרת, משום שהיא מתרחשת במישור התוכן: המילה היא עברית בצורתה, אולם תוכנה שאלו ממילה המקבילה לה בשפה לועזית. לדוגמה: השימוש במילה משרד במשמעות של מיניסטרו: משרד החוץ Foreign office – וכן המילה כוכב Star באנגלית במשמעות של שחקן בולט בסרטי קולנוע או בספורט (ניר, 2007).

מילים שאולות, כצורתן או בשינוי התאמה לשפה שאליה היא נשאלת, רווחות מאוד בהקשרים תרבותיים, כגון שמות של מאכלים - פלאפל, קובה, ג'חנון, פיצה, פריטי לבוש - פונצ'ו, שלייקס, בנדנה ומונחי אומנות - תיאטרון, רפרטואר ופנטומימה. יש תחומים מקצועיים שבמינוח הבין-לאומי שלהם ניכרת השפעה רבה של לשון מסוימת, לדוגמה, לטינית בתחום הדיפלומטיה - סטטוס קוו, פרסונה נון-גרטה, צרפתית בתחום היין והמאכלים - סומליה, אפריטיף ואיטלקית בתחום המוזיקה - פיקולו, מאסטרן, קונצ'רטו. יש שמסיבות היסטוריות השתרשו בעברית מונחים מקצועיים דווקא מלשון מסוימת, כגון מילים גרמניות בתחום הבניין ומכונאות הרכב - שפכטל, דיבל, קוגלגר (האקדמיה ללשון העברית, 2018).

להלן התייחסות לגורמים של השפעת שפות לועזיות שונות על השפה העברית וכיצד הדבר בא לידי ביטוי.

השפעת השפה הערבית על העברית:

הערבית חדרה והשפיעה על העברית בכל התקופות. השפעה חשובה שלה, במיוחד על העברית, הייתה בימי הביניים. בתקופה זו חדרו מילים רבות מערבית לעברית (הפנה, 2004-2020).

לדברי הפנה (2004-2020), מאז ראשית הציונות, נשאלו לעברית, ובעיקר לסלנג העברי, מספר גדול של מילים מערבית.

בתקופה המודרנית החלה השאילה מהערבית לפני קום המדינה והתגברה החל מסוף שנות השמונים של המאה העשרים. הערבית מהווה חלק חשוב בסלנג העברי, והיא רווחת בשיח היומיומי, בתקשורת, בעיתונות וביצירות הספרותיות. גם בשנים האחרונות ממשיכות להתווסף לשפה מילים מערביות. חלקן ישירות, וחלקן דרך הלהגים (דיאלקטים) של היהודים יוצאי מדינות ערב (אלרחמן מרעי, 2013).

לדברי אלרחמן מרעי (2013) ערבית השפיעה על העברית מכמה סיבות:

1. סיבות לשוניות - הערבית והעברית שתיהן שפות שמיות הדומות במבניהן.
2. אליעזר בן יהודה ראה בערבית שפה אחת לעברית, וכשחיפש מקורות לחידוש מילים הרבה להשתמש במילים ובשורשים ערביים (לצד מילים מארמית ומשפות שמיות אחרות), אבל רובן לא נקלטו בשפה בסופו של דבר. הערבית שימשה מודל בעיניו, בהיותה שפה חיה ולכן העדיף בחידוש מילים את השפות השמיות על לשונות אירופה. בחידושו בהשפעת הערבית, פעל אליעזר בן יהודה בשלושה כיוונים: העתקת שורשים, תרגומי שאילה ושאילת משקל וצורן וכך זכינו למילים כמו 'אדיב', 'מגבת' ו'מכללה', וליצירות המזכירות את דרך הנטייה הערבית כמו 'זהות' ו'עירייה'.
- בן יהודה יצק את השורשים השמיים למשקלים עבריים, וכך התאים את המילים לתצורה המקובלת בלשון העברית. הוא השתדל להימנע מיצירת מילים בתבניות האופייניות ללשונות אירופה, ולכן המיר מילים הבנויות מצירוף בסיסים במילים חדשות, לדוגמה: מילון במקום ספר מילים ועירייה במקום בית מועצת העיר.
3. סיבות תרבותיות - הערבית שימשה כשפת אם וכשפת המסורת והתרבות של חלק גדול מהיהודים מארצות ערב שהגיעו לישראל. למרות שיהודים אלה התנתקו מארצות מולדתם, מילים מסוימות בלהג הערבי-יהודי, חדרו לסלנג הישראלי, למשל בשמות מאכלים וכן בתחומי חיים שונים. בשמות מאכלים חדרו מילים כמו: אלורקא (הגרסה הצפון אפריקאית לעלי בצק פילו), זעלוק (סלט חצילים פיקנטי) ושקשוקה (מאכל ביצים ועגבניות).
4. המגע עם האוכלוסייה הערבית בארץ - ניתן לחלק יצירת מגע זו לשתי תקופות: 1. התקופה שלפני קום המדינה, בה היו קבוצות ביישוב שאימצו להן במודע מילים מהערבית, כחלק מתהליך ההתערות וההשתרשות בארץ. למשל, ארגון השומר, שהתהדר בכפייה ובלבוש ערבי, אימץ מילים כמו דחילק (דחילב = دخيلك בקשתי שטוחה לפניך), מעליש ועוד. במשך השנים, חלק מהמילים הללו נקלטו בשפה, וחלקן נעלמו.
2. התקופה מהקמת המדינה ועד היום: בהתחלה הייתה רתיעה מהערבית, בשל האידיאולוגיה שחרתה על דגלה התנועה הציונית, ובייחוד האליטה האשכנזית, שלפיה על היהודים המזרחיים להתרחק מהשפה הערבית ומתרבותה ולאמץ את התרבות המערבית. עם השנים המציאות הכתיבה אחרת והמגע עם האוכלוסייה הפלסטינית בארץ הלך וגבר. המגע נוצר במפגשים ברחוב, בעבודה, במוסדות הממשלתיים והציבוריים וכן בטיולים, והדבר תרם לחשיפת השפה הערבית בפני דוברי העברית.

דוגמאות למילים שחדרו מערבית לעברית: אחלה, ואללה, יאללה, כיף, מג'נון, באסה, אהבל, יעני, מסטול, פדיחה, פשלה, נחס, נג'ס, גרב, רשמי, סבבה, חביבי, חנון, נדיר, רציני, מנגל.

דוגמאות לביטויים שחדרו מהערבית לעברית:

החיפזון מהשטן (أَلْعَجَلَةَ مِنَ الشَّيْطَانِ) – אמרה בשבח המתינות ויישוב הדעת.

יום עסל יום בסל (يَوْمَ عَسَلٍ وَيَوْمَ بَصَلٍ) – יש ימים טובים ויש ימים לא מוצלחים (נאמר בדרך כלל ביום לא מוצלח). מילולית: יום דבש ויום בצל.

כל כלב ביג'י יומו (ערבית מדוברת: כָּל כְּלָבٍ בִּיג'י יומו) – בביטוי הזה משתמשים גם בנוסח הערבי וגם בתרגום (כל כלב בא יומו) - כל אדם רע בא על עונשו בסופו של דבר.

כל עכבה לטובה (كُلُّ تَأْخِيرَةٍ فِيهَا خَيْرٌ) – העיכובים בדרך סופם להביא ברכה.

השפעת היידיש והגרמנית על העברית:

יידיש היא השפה שבה דברו רבים מיהודי אירופה במשך כאלף שנים. היידיש התפתחה בגרמניה, במקביל להתפתחות השפה הגרמנית. (בשל כך, התייחסתי בסעיף זה לשתי השפות ביחד). היהודים הוסיפו מילים וביטויים בעברית לגרמנית המדוברת, דברו בה בהגייה ייחודית, כתבו אותה באותיות עבריות, ובהדרגה התגבשה היידיש כשפה בזכות עצמה. המילה "יידיש" פירושה "יהודית" והיא קיצור למונח המקורי "גרמנית יהודית" (יידיש דעייטש) (הפנר, 2004-2020).

השפעת הגרמנית על העברית:

בסוף המאה התשע עשרה ותחילת המאה העשרים הייתה גרמניה מעצמה מובילה באירופה והשפעתה הייתה ניכרת במיוחד במזרח אירופה, שבה ישבו רוב היהודים באותה התקופה. התחיה של העברית המודרנית, שחלה גם היא בתקופה זו, הושפעה רבות מן השפה הגרמנית (הפנר, 2004-2020).

לדברי הפנר (2004-2020), ההשפעה של הגרמנית על העברית המודרנית הייתה במספר דרכים:

1. הגרמנית הייתה שפת התרבות של יהודי מזרח אירופה והיא שימשה בסיס לחידושי מילים רבים בדרך של תרגום מילולי (תרגומי שאילה).
  2. גרמניה הייתה אז מעצמה תעשייתית מובילה, והשימוש בטכנולוגיות הגרמניות בארץ השפיע על אימוץ מונחים גרמניים רבים. בהמשך, העולים מגרמניה וממזרח אירופה, שהביאו איתם את הציוד והידע הגרמני בתחומי ההנדסה, הבניין, הדפוס ועוד, השתמשו במונחים הגרמניים וסייעו בחידירתם לעברית. תחומים נוספים שבהם קיימת עד היום השפעה של הגרמנית על העברית הם החינוך, המשפט וההשכלה הגבוהה.
  3. הייתה השפעה גרמנית על הסלנג העברי, בעיקר באמצעות התווך של שפת היידיש, המבוססת במידה רבה על אוצר מילים ותחביר גרמני.
- דוגמאות למילים שחדרו מגרמנית לעברית: שלוק, פון, אוטו, ביס, שפכטל, שפריץ, גומי, בטון, וישה, וינקר, שטרודל, שפגט, צימר, שאלטר, אוטו, דיבל, מנזה, קורס, פירמה, בערבון מוגבל (תרגום שאילה).

דוגמאות לביטויים שחדרו מגרמנית לעברית:

הגרמנית שימשה גם מקור חשוב לחידושי מילים וביטויים בדרך של תרגום מילולי (תרגומי שאילה). ביניהם:

אבעבועות רוח (Windpocken), בית חולים (Krankenhaus), ים תיכון (Mittelmeer), שטויות במיץ עגבניות (Quatsch mit Soße), עיתון (Zeitung), קנה חתול בשק

(Die (Katze im Sack kaufen), לאט אבל בטוח (langsam aber sicher) ועוד.

השפעת היידיש על העברית:

רוב הדמויות החשובות והמשמעותיות בהחייאת השפה העברית היו דוברי יידיש. שפת אמם של רוב מחיי הדיבור העברי בארץ ישראל, אליעזר בן-יהודה ועמיתיו, הייתה יידיש.

אנשי העלייה הראשונה דיברו בדרך כלל יידיש. חלק מאנשי העלייה החמישית היו מגרמניה והם התקשו לאמץ להם את אורחות החיים בארץ, לרבות השפה העברית. רובם נטו להמשיך ולנהל את חייהם בגרמנית כמקודם והתקשו מאוד ללמוד עברית. יש לשים לב שהיידיש כאמור, שייכת למשפחת השפות הגרמניות (פרי, 2016).

היידיש הטביעה את חותמה על תחומים שונים של העברית המודרנית: על המבטא וההטעמה, על הצורות הדקדוקיות, על התחביר ועל אוצר מילים וביטויים (פרי, 2016).

רוזנטל (1999) טוען כי היידיש חדרה לעברית בשיטה מיוחדת במינה: היא תרגמה את עצמה לעברית, ושורה ארוכה של ניבים וביטויים מדוברים ואפילו ספרותיים השתלבו ונטמעו בעברית.

הסלנג העברי שנוצר בתקופה שלפני הקמת המדינה ובמלחמת השחרור שאל מילים בעיקר מן הערבית המדוברת ומן היידיש משום קרבתן לדיבור העממי.

לדברי הפנר (2004-2020), על פי מחקר שערך ד"ר ניסן נצר מהמחלקה ללשון עברית באוניברסיטת בר אילן, היידיש היא השפה שהשפיעה ביותר על הסלנג העברי: 48% מביטויי הסלנג שלנו מקורם ביידיש, 26% מקורם בערבית, ו-14% מקורם באנגלית. עם זאת, בשנים האחרונות, ניכרת החלשות של ההשפעה היידישית על העברית, כתוצאה מהצטמצמות מספר דוברי היידיש, התגברות השפעת השפה האנגלית והמצאת תחליפים עבריים למילים ולביטויים שמקורם ביידיש.

דוגמאות למילים שחדרו מהיידיש לעברית: שוויצר, גרעפס, פלוץ, פרגן, שטינקר, שפיץ, פראייה, תכלס, נודניק, נו, קוטר, פיצ'פסק, בלוף, לוקש, קומזיץ, פישר, פופיק, טטלה, קונץ, פישר, ח'אפר, שנורה.

דוגמאות לביטויים שחדרו מהיידיש לעברית:

היידיש השפיעה על העברית גם בדרך של תרגומי שאילה - תרגום מילולי של צירופים מיידיש, ניבים, פתגמים, דימויים וצירופים קבועים אחרים. השפעה נוספת היא שאילת משמעות מיידיש.

דבר אל הקיר (רעד צו דער וואנט), הדג מסריח מהראש (דער פיש שטינקט פון קאפ), ברור כשמש (קלאר ווי די זון), מה נשמע? (וואס הערט זיך?), אוהד שרוף (א פאברענטער חסיד- חסיד שרוף), לעשות רוח (אָנמאַכן אַ ווינט), חסר לו בורג (עס פעלט אים א שרײַפל), חיים משוגעים (משיגענע לעבן), רבע עוף (א פערטל עוף), לגמור את החודש (ענדיגן דעם חודש), אם לסבתא היו גלגלים, אז... (ווען די באבע וואלט געהאט רעדער...).

השפעת השפה הרוסית על העברית:

העלייה מרוסיה הייתה אחת העליות הגדולות והדומיננטיות לארץ ישראל. מאז העלייה הראשונה, ובה אליעזר בן יהודה ואחרים, ועד לשנת 1924, היו העולים מרוסיה כ-50% מכלל העולים לארץ. השפעת הרוסית על העברית ניכרה בעיקר בראשית המאה העשרים, בין השאר באופן ההגייה ובדרך האימוץ של מילים וביטויים לועזיים (הפנר, 2004-2020).

השפה העברית הושפעה מהשפה הרוסית בשל השפעת הרוסית על הספרות העברית ברוסיה (גורי, 2007) והמספר הגדול של העולים מרוסיה לישראל (הפנר, 2004-2020).

דוגמאות למילים שחדרו מרוסית לעברית: בלגן (במקור מפרסית), ברדק, חוליגן, קטיושה, צ'ופצ'יק, לום, סמטוחה, בבושקה, פארש, צ'ימידן (במקור מפרסית).

דוגמאות לביטויים ומטבעות לשון שחדרו לעברית מהרוסית:

אלוהים שמור אותי מידידי, מאויביי אשמר בעצמי (Успаси меня Бог от друзей, а от врагов я сам) (спасусь).
יצא המרצע מן השק (Шито в мешке не утаишь) במקור: אי אפשר להסתיר מרצע בשק
לקפוץ מעל לפופיק (Выше головы не прыгнешь) לעשות משהו בלתי אפשרי. במקור: אי אפשר
לקפוץ מעל לראש.
לתפור תיק – להעליל על מישהו, לבנות נגד מישהו תיק פלילי המבוסס על ראיות מזויפות במטרה להפלילו
בבית המשפט או בציבור.
קור כלבים (Собачий Холост) כל כך קר שאפילו הכלבים כבר לא מסתובבים בחוץ.

השפעת הצרפתית על העברית:

העברית והצרפתית הן שפות שונות מאוד, השייכות למערכות בלשניות רחוקות זו מזו. עם זאת, אפשר
לגלות ביניהן קרבה בשל הנסיבות ההיסטוריות והגלגולים שעברו על שתי השפות (קטן, 2014).
השפעת הצרפתית על העברית המודרנית החלה בחינוך הילדים בבתי-הספר של חברת כי"ח (כל ישראל
חברים) בעליות הראשונות שהתנהל בצרפתית. הלימודים בבתי הספר כללו, לצד הכשרה חקלאית, גם
לימודים עיוניים בשפה הצרפתית. גם הברון רוטשילד, שפקידיו דיברו צרפתית, תמך בחינוך הצרפתי
במושבות החקלאיות שייסד (הפנר, 2004-2020).
במשך שנים רבות הייתה לשון משחקי הילדים בארץ משופעת במילים ובביטויים מצרפתית:

- במשחק "אבן נייר ומספרים" אומרים "אן-דה-טרו-אה" כדי לתזמן יחד את הצגת הידיים (בצרפתית:
un deux trois – אחת, שתיים, שלוש).
- כשרוצים לעצור משחק באמצע אומרים "פוס (Pouce) – "אגודל.
- "גידון" של אופניים, הוא שיבוש של גידון. (Guidon)
- קורקינט, במקור: טרוטינט (Trotinette)

דוגמאות למילים שחדרו מצרפתית לעברית: גראז', שף, בוטיק, טמפון, ז'אנר, קורקינט, פאסה, קלישה.

דוגמאות לביטויים שחדרו לעברית מצרפתית:

יחי ההבדל הקטן (Vive la petite difference) אחריי המבול (Après moi le déluge) – ביטוי של אדישות כלפי ההתמוטטות הצפויה אחרי שאעזוב (מיוחס ללואי ה-15 או
לפילגשו, מדאם דה פומפדור). אם אין לחם שיאכלו עוגות (S'ils n'ont pas de pain)
(qu'ils mangent de la brioche) – ביטוי ציני של התנשאות על העניים (מיוחס למארי אנטואנט). במקור
מדובר על בריוש - סוג של לחמנייה צרפתית עשירה.
במלחמה כמו במלחמה (a la guerre comme a la guerre): יש להתנהג בצורה תקיפה והולמת את המצב;
ביטוי המכשיר התנהגות חריגה עקב הנסיבות.
עם האוכל בא התיאבון (L'appétit vient en mangeant) – נאמר על פעולות שונות הנעשות בהתחלה בלי
חשק. במקור: ציטוט מתוך סיפור של רבלה (Rabelais).

השפעת האנגלית על השפה העברית:

האנגלית השפיעה על העברית בשתי תקופות. ראשית, בשנות המנדט הבריטי. בתקופה זו ניכרה השפעה של האנגלית הבריטית על העברית בעיקר באימוץ של מושגים טכניים. מונחים מאותה התקופה בתחומי הרכב והמוסכים, (גיה, פרונט, ברקס, וינקר...), הספורט (טרנינג, טיים-אאוט, פנדל..) והימאות (סקיפה, פלאט..) נמצאים בשימוש עד היום. התקופה השנייה שבה ניכרת השפעה של האנגלית על העברית החלה בשנות הששים והיא נמשכת עד היום ובעוצמה גוברת. השפעה זאת נובעת מהדומיננטיות של ארה"ב בעולם ובחשיבותה הרבה למדינת ישראל. מעמדה של האנגלית התחזק בשנים אלה בכל העולם כשפת התרבות, הדיפלומטיה והמדע והיא משפיעה על רוב שפות העולם, ובוודאי גם על העברית. ההשפעה על העברית ניכרת לא רק בשאלת מילים וביטויים מאנגלית אלא גם בשינויים במבנה המשפט ובמשמעות המילים. לצד השאילה הישירה קיימת שאילת מטבעות לשון ותרגומי שאילה. השאילה הישירה ניכרת בתחום הבידור והתקשורת יותר מאשר בתחומים אחרים. תרגומי השאילה מעידים על חדירת הלשון המדוברת ללשון העיתונאית (הפנר, 2004-2020).

על-פי פישרמן (2006) כ-60% מן המילים שחדרו מן האנגלית הם מתחום הבידור התקשורת ומהתחום החברתי-כלכלי (43% מתוך ה-60% של הווי וחברה הם מתחום הבידור והתקשורת), 20% מן המילים שחדרו מן האנגלית הם מתחום הטכנולוגיה, 10% מן המילים מתחום הפוליטיקה והביטחון ו-10% מתחום האופנה.

נושאי הכתיבה העיתונאית הם ברובם חברתיים-כלכליים, ומכאן הייצוג הרב של המילים שחדרו מן האנגלית בתחומים אלה. אולם יש בבלטות של המילים מן האנגלית בתחומים האלה כדי להצביע על הצורך במילים בשביל המושגים החדשים ועל אופי החברה הזקוקה למילים אלה. לבידור ולתקשורת יש מקום חשוב בחברה המודרנית יותר משאר התחומים, ומכאן ריבוי המילים שחדרו מן האנגלית דווקא מתחום זה (פישרמן, 2006).

הקשרים בין ארצות הברית לישראל וכן בין ישראל ליהדות ארצות הברית חיזקו את מעמד האנגלית. מוצרים אמריקאים ומוסיקה אמריקאית חדרו לשוק הישראלי ולתרבות הישראלית. האמריקניזציה הולכת ומתעצמת. החשיפה לאנגלית באמצעות אמצעי התקשורת ההמוניים גדולה אף יותר. העברית של התקשורת, מושפעת מן האנגלית כיום יותר מאשר בעבר, עקב התמורות המהירות במדע ועקב האופנה שהלשון היא חלק ממנה (פישרמן, 2006).

דוגמאות למילים שחדרו מאנגלית לעברית: אודישן, קמבק, בייביסיטר, טאץ', סלב, סטייל, טלפון, אגזוז, פקטור, בונוס, צ'ארטר, טיפ, ספיישל, ספציפי, ספורט, לגיטימי, ג'נטלמן, טרנינג, קמפינג, צ'ט, צ'אנס, ג'וב, סט, ספריי, טוסטר, אקשן, ג'ט לג, פאול, גימיק, שופינג.

דוגמאות לביטויים שחדרו מאנגלית לעברית:

Break the ice – לשבור את	Tail between the legs – עם הזנב בין הרגליים
Cut corners – לעגל פינות	הקרח
Get on	Get down on somebody – לרדת על מישהו
Keep a low profile – שמור על	someone's nerves – לעלות למישהו על העצבים
The ball is in your court – הכדור במגרש שלך	פרופיל נמוך

דוגמאות למילים שחדרו לעברית משפות אחרות:

איטלקית: פפרצ'י, קונפטי, צ'לו, מאסטרו, פסטה, פיצה.

ספרדית: טנגו, לאסו, רומנסה, גרילה.

פולנית: זמש, פוך, ברזנט, ברנד'ה.

פרסית: קרחאנה (בתיווך מערבית), אשכרה, חנטריש, שרלטן.

לדינו: ספונג'ה (במקור מיוונית), פיתה, בורקס (במקור מטורקית), קלבסה, תרפפו, זביל (במקור מספרדית), פוסטמה.

דוגמאות לביטויים שחדרו לעברית משפות אחרות:

פולנית: אין לי מושג ירוק (nie mam zielonego pojęcia), לא סובל (nie cierpie), עונת המלפפונים.

לדינו: "אכל אותה", "פתח שולחן", ו"שם אותו בכיס הקטן".

1.4.2 השפעת הלעז על הגיית השפה העברית:

תהליכי צמיחה ושינוי ניכרים במבטא העברי בדרכי ההגייה. אפשר למנות בין החשובים שבהם את הוויתור של רוב דוברי העברית על עיצורים שאינם אופייניים לשפות אירופה ואופייניים להגייה המזרחית כמו אלה המיוצגים על ידי האותיות ע' ח' ק' ט' וצ'. הצלילים שאפיינו את הגיית ג, ד, ת רפות של בגד כפ"ת גם הם אבדו בהגייה היום. העיצור וי"ו (w) הומר בהגיית בי"ת רפה (v), אבל הוא חזר לעברית החדשה בעקיפין דרך המילים הלועזיות (שורצולד, 2015).

בהשפעת שפות אירופיות ובמידה פחותה גם בהשפעת הניבים של השפה הערבית, נוספו לעברית המודרנית עיצורים שלא קיימים בעברית הטבריינית והעתיקה. על פי כללי התעתיק של האקדמיה ללשון העברית הגיים זרים שאין להם מקבילות במערכת ההגה העברית מתועתקים בסימני ההגאים המצויים הקרובים להם במבטאם. כך, נשתרשו בעברית האותיות המוגרשות: ג', ז', צ'. לדוגמה: ז'אנר, ג'חונן וצ'אט.

בתקופת החייאת השפה העברית נקבעו היסודות למבטא הארץ-ישראלי. בהנהגתו של בן יהודה, נקבע כי המבטא יתבסס על מסורת ההגייה הספרדית. היו לכך טעמים לשוניים-היסטוריים וגם אידיאולוגיים, שכן היידיש נחשבה לסמל הלשוני של הגלות האשכנזית שממנה הגיעו הציונים החדשים (רוזנטל 2015). כך, אנו שומעים לעתים קרובות שמבטא העברית המודרנית מבוסס על המבטא הספרדי. אולם זה נכון רק לגבי התנועות. בתחום היגוי העיצורים, היידיש היא המשפיעה המרכזית (הופקינס, 2018).

לדברי הופקינס (2018) זה מסביר מדוע במבטא הישראלי ע=א (לפעמים שתיהן נעלמות לחלוטין), ו=ב (v), ק=כ (k), ח=כ, ט=ת, לר' יש היגוי ענבלי ולה' יש נטייה להיעלם. בנוסף לכך, אבדה גם הגיית הדגש החזק. כיום, אין אנו מבחינים בין בִּתְּךָ לבין בִּטְחָה, בין אם לבין עם, בין קראתי לבין כרעתי לבין קרעתי וכדומה.

ישנן מילים שחדרו לעברית מלועזית וקיבלו סיומות וצורות הגייה שאופייניות לרוסית (ולשפות הסלאביות):
1. פעם היו אומרים אבטובוס, אבטומוביל, אבטומטי והיום הנטייה היא לנהוג על פי האנגלית, ולומר: אוטובוס, אוטומוביל ואוטומטי. 2. הסיומת 'ציה' (המקבילה לסיומת -tion אינטגרציה, פרובוקציה, רזולוציה, וכו') (הפנר, 2004-2020).

הטעמה - ההטעמה הקלאסית הייתה מלעילית או מלרעית. היידיש השפיעה רבות על העברית בתחום ההטעמה. היידיש הינה שפה מלעילית וכך בעברית המודרנית ההטעמה המלעילית מאפיינת בעיקר שמות פרטיים (ניסים, רינה, דינה), בניגוד לרוב שמות עצם הנהגים במלרע. היום יש גם הטעמת קדם-מלעיל בהרבה מאוד מילים שאולות שהשתלבו בעברית, כמו אוטובוס וטלפון ושמות כמו יענקלה (גורי, 2007).

ישנן מילים שמשמעותן משתנה כתוצאה מהטעמה. אם נהגה למשל את המילים הבאות פעם במלעיל ופעם במלרע נקבל משמעות שונה: שושנה-שושנה, חיים-חיים, דבורה-דבורה, מכבי-מכבי, יפה-יפה, רחובות-רחובות, כפרה-כפרה, בובה-בובה.

צורות עיצורים - בהשפעת השפות הלועזיות אנו מוצאים מילים בעברית בעלות צורות בני שלושה עיצורים בתחילת מילה ובאמצע מילה. לפי הדקדוק העברי דבר זה אינו תקין. לדוגמה: סְנֶכְרֶן סְנֶדְלֶר, שְפָרִיץ, שְפָרִימל (בעיקר מילים לועזיות או מילים מן העברית העתיקה שמקורן בשפות אחרות) (שורצולד, 2015).

בגד כפ"ת - בהשפעת המילים הלועזיות אנו יכולים לראות מילים בהן אחת מאותיות בכ"פ תבוא דגושה אחרי שווא נע או שתבוא רפה אחרי שווא נח, וזאת בניגוד לכללי בגד כפ"ת. לדוגמה: שְפָכְטל, אִמְפִּיָּי. ניתן למצוא גם מילים בהן אחת מאותיות בכ"פ היא האות הראשונה במילה והיא תבוא רפויה כמו פסטיגל, כירורגי, פספוס, פנטסטי, פנטי וכן מילים בהן אחת מאותיות בכ"פ תבוא דגושה בסוף מילה כמו פאב, סקופ, סנוב, טלסקופ, חבוב, מובארק, טופ (האקדמיה ללשון העברית, 2019).

1.4.3 השפעה הלעז על הדקדוק העברי:

השפעת הלעז לא פסחה גם על תחום הדקדוק.

דקדוק היא מערכת הכללים הלשוניים שהדוברים משתמשים בהם באופן אוטומטי בשפה. (רוזנטל, 2014). הדקדוק כולל מספר תחומים: תחביר, תורת הצורות (מורפולוגיה, פונולוגיה וסמנטיקה). בפרק זה אתמקד בנושא התחביר והצורות.

תחביר:

לכל שפה מבנים תחביריים מקובלים הטבעיים לה. העברית ניזונה ממבנה המשפט המקראי הפשוט, בדרך כלל משפט פעלי או שמני קצר, מעורב במשפט התלמודי שלו אופי דיאלוגי. שפות אירופה, המושפעות בין היתר מהלטינית, שונות מאוד מבחינה זו. כך, קיימת חדירה של מבנים תחביריים וסגנוניים משפות שונות לעברית, ובעיקר מהאנגלית האמריקנית. החשיפה המרובה לטקסטים באנגלית מביאה אל העברית ביטויים מתורגמים אשר יוצרים אפקט עילג. לדוגמה: הוא כאן בשביל להישאר - he's here to stay, שיחק קשה להשגה play hard to get - , 'עושה שכל' ו'לקח החלטה'. דוגמאות נוספות למספר מבנים זרים בתחביר שנכנסו לעברית כמו: "הבית הוא גדול" על דרך the house is big במקום המבנה העברי "הבית גדול". משפטי זיקה ללא כינויי זיקה כמו: "האיש אותו ראיתי אתמול" במקום "האיש אשר ראיתי אתמול" (רוזנטל, 2014).

השימוש במילות יחס אחדות במקום מילת היחס ב"ת המקורית חדר לעברית באמצעות היידיש. לדוגמה: "עם-מיט" - כותב עם עיפרון (שרייבט מיט א בלייער), נוסע עם אוטובוס (פארט מיט אן אויטאבוס), "על-אויף" - מגן על כינור (שפילט אויף א פידל), "תחת-אונטער" - תחת השגחה (אונטער א השגחה). בתחום התחביר יש לציין גם שהמבנה 'לראות - לא ראיתי אותו, אבל דיברתי אתו בטלפון' נכנס לעברית בעקבות מבנים דומים ביידיש, שבה השימוש בצורת המקור בראש משפט ייחוד, רווח ביותר (פרי, 2016).

לאנגלית השפעה רבה על השיח היומיומי. לדוגמה: "איך אתה" הוא תרגום של how are you והפתיחה למשפט בנוסח "האמת היא ש..." אינו אלא גלגול של the truth is "תן לי צלצל" הוא תרגום ישיר של give me a ring וכשמישהו מגיב בטרזניה "ספר לי על זה" הוא אומר בעצם "tell me about it". החדירה החדשה יחסית והנפוצה מאוד, בעיקר בין פוליטיקאים ואנשי תקשורת, היא של הביטוי "בסופו של יום", במשמעות "כשהדברים יתבהרו ויגיעו לשלב הסיכום", בעקבות הביטוי האנגלי at the end of the day. החדירה הזו הושפעה בוודאי מהביטוי הנפוץ "בסופו של דבר", שנטבע אמנם בעברית החדשה, אך עקבותיו מובילים עד ספר קוהלת: "סוף דבר, הכל נשמע" (רוזנטל, 2014).

דוגמאות נוספות להשפעת האנגלית שמביא רוזנטל (2014): הוא כאן בשביל להישאר he's here to stay, הוא היה שם בשבילו, או בשלילה: "הם לא היו שם בשבילו" be there for him, על הדרך, ביטוי בתפוצה עולה, פירושו, דרך אגב, המוליך אותנו אל המקור: by the way.

התופעה של השפעת הלעז על מבנה המשפט בולטת בפתיחות, בסיומות ובביטויי קישור במשפט, כאשר ההשפעה של חדירת האנגלית על מבנה המשפט בולטת במיוחד. לדוגמה: "רק ש", במשמעות "אלא ש", בעקבות only that, כמו בשירו של אביב גפן: "לשניהם יש אישה וכבוד הדדי, לשניהם יש אותו חיוך, הומו, אותם קללות וטעמים, רק שהוא ליכודניק והוא ערבי". "זה למה" בעקבות that's why. אפשר להשתמש באמצע משפט: "אני אוהב אותה, זה למה אני רוצה להתחתן אתה", או בסופו, כתשובה לשאלה "למה זה לא הצליח? כי אתה אידיוט, זה למה".

ביטויים מהסוג הבא נפוצים מאוד בסוף משפט, ובשפת הדיבור הישראלית הפכו בשנים האחרונות לביטוי בטלני משהו. "יש בסרט הזה רצח ואונס ומכות והכול", כמו באנגלית: and all. "וכל זה", בעקבות and all that, "וכאלה", בהשפעת הביטוי האמריקני הנפוץ בסיום משפט and stuff. משפט כמו "אתה רוצה לשחק אתי או מה" מסיימים כמו באנגלית: are you playing with me or what? ואלו הסיומת "או משהו כזה" מקורו ב"or something like that" (רוזנטל, 2014).

תורת הצורות:

בתורת הצורות, במבנה המילים, למדנו משפות אירופה את יצירת המילים המורכבות כמו: כדורגל ורמזור (צרפתי, 2018). למדנו הוספת צורנים למילות בסיס -תחיליות: רה, דו, תלת, קדם (pre) (רה-אורגניזציה, דו-חי, דו-לשוני, תלת-ספרתי, קדם-היסטורי (פרהיסטורי)). סיומות: צ'יק, יסט, ניק, יש, יאדה, איישן, 'לה. להלן דוגמאות לתחיליות ולסיומות משפות שונות:

דוגמאות לתחיליות ולסיומות מידיש ומשפות סלוויות:

הידיש והמשפחות הסלוויות עשירות בדרכי הקטנה. ההשפעה הישירה של סופיות ההקטנה מן השפות האלה על העברית הייתה לא-מבוטלת. הן חדרו אליה באמצעות לשון הדיבור וגם דרך הספרות המתורגמת מידיש ומרוסית. בעיקר בולטות שתי סופיות הקטנה וחיבה: 'צ'יק' ו'לה': בחורצ'יק, קטנצ'יק, אימאלה, אבאלה, חנ'לה (פרי, 2016).

שתי סיומות נוספות, במשמעות של ייחוס ושייכות הן 'ניק' ו'יסט': ליכודניק, קיבוצניק, גרריסט, וטרמפיסט (פרי, 2016).

'וש': בעברית היא בדרך כלל סיומת חיבה לשמות: אימוש ואבוש. אבל יש גם שימוש לגנאי כמו: ערבוש (אלרחמן מרעי 2013). סופית זו מקורה בפולנית. כמו כן, היא מקובלת מאוד בשנים האחרונות בהתכתבויות של נערות צעירות ברשתות החברתיות גם בשמות עצם כלליים למשל: סבוש (בורשטיין, 2010).

'יאדה': חומוסיאדה (חומוס+ יאדה), 'יקה': חמסיקה (חמסה + יקה) (שתיהן מרוסית) (אלרחמן מרעי 2013). הידיש היא מקורו של הפתיח "שמ", הנוסף למלים עבריות כדי להוסיף להן נימה של זלזול. למשל: "אום-שמום" (המיוחס לבן גוריון), "שלום שמלום" (רוזנטל, 1999).

דוגמה לסיומת מהלדינו:

הסיומת "יקו" משמשת להקטנה וחיבה כמו במילים צ'יקו (קטן) ואיז'יקו (ילד קטן) ולייצור כינויים כמו מושיקו, גיבור הספרות המפורסם קופיקו, ובצורת הנקבה אסתריקה. סיומת זו נכנסה גם לתחום שמות התואר והעצם כמו "מזליקו", בעל מזל (רוזנטל, 2004).

דוגמאות לתחילית ולסיומת מאנגלית:

התחילית "רה-" תחילית זו שאולה משפות אירופאיות, כמו re באנגלית, במשמעות של עשייה מחדש, חזרה בשנית על פעולה או הישנות של תהליך, לעיתים בצורה שונה או מנוגדת. תחילית זו משמשת לרוב במילים לועזיות שאולות בעברית, כמו: רביזיה, רפורמה וכן המילה ראורגניזציה (פורת, 2011).

הסיומת האנגלית "יישן" (ation) – סיומת זו הופכת שם תואר מעצים למעצים עוד יותר. "מהממיישן" הוא מאוד מהמם, "מגניבֵיישן" הוא מגניב שחבל על הזמן (רוזנטל, 2004).

דוגמה לסיימת מיוונית:

הסיימת "וס" נהוגה במלים יווניות רבות, ויש בה צלצול מן הלדינו, בה נוספת ס' הריבוי למלים המסתיימות בתנועה כמו ב"חמינאדוס". הסיימת משמשת במשמעות של חיבה וזלזול. מקורה בצבא, בעיקר לגבי צמד המפקדונים נהגוס וטבחוס (רוזנטל, 2004).

דוגמה לסיימת מהערבית:

סיימת "ייה" לציון מקום כמו פלאפלייה, עירייה ושמייה (אלרחמן מרעי, 2013).

בפרק זה ביקשתי לבדוק את השפעת שפות הלעז על השפה העברית בתחומים שונים כמו: אוצר מילים, הגייה ודקדוק וכן את הסיבות לכך. לאור הנאמר בפרק זה, ניתן לראות כי אכן קיימת השפעה של שפות לועזיות לאורך השנים על השפה העברית בתחומים שצוינו לעיל, אשר מתרחשת מסיבות שונות. כאמור בראשית דבריי, מכיוון שהשנה ציינו 40 שנים למופע הפסטיגל, בחרתי לחקור את שפת שירי הפסטיגל ולבדוק באיזו מידה היא הושפעה משפות לועזיות ומדוע, מה השפה שהשפיעה יותר מאחרות על שפת השירים, והאם חל שינוי לאורך השנים בסוג ההשפעה מבחינת כמות המילים אופן הגייתם ותבניותיהן. לשם כך, בחרתי בקורפוס מילות שירי הפסטיגל שהזכרתי, אשר באמצעותו אחקור את הנושא.

להלן דוגמה לשיר מפסטיגל, בו ניתן למצוא את השפעת הלעז בתחום אוצר המילים וההגייה:

שיר הוואק וואק¹

משקף אחד שחור, משקף אחד שבור

מכנס בטלפון וצווארן ברבור

עשן, זיקוק, קפצון עם מהומה

עכשיו אנחנו מוכנים לצאת למשימה

אבל יש מצבים שלא לוקחים סיכון

נוכלים מקצוענים צריכים סיפור כיסוי

ואז אגודלים, למעלה חזק

אומרים ביחד את מילת הצופן וואק , וואק

Every body

Every body

יצאת קול או סתם חתול תפסת פה חזק

Every body

Every body

Every body , Every body i like wak wak

¹ מתוך מופע פסטיגל 2012- "spy פסטיגל", בביצוע אודי גוטשלק ואביעד בנטוב. מילים ולחן: אודי גוטשלק ואביעד בנטוב

חוף, מלון פרטי, מטוס בחנייה
ביד אחת קוויאר שמפניה יד שנייה
אל מול הים כחול משמאל ביקיני לבן
fun fun fun להיות נוכלים זה לפעמים
פתאום בלי אזהרה הסמארטפון מצלצל
מדברים מהמטרה אין מה להיבהל,
מבט, חיוך, קריצה, ידיים באוויר,
אומרים ת'וואק וואק תוך שנייה אנחנו בקהיר

אייוה אייוה וואק וואק
אנא בחיבק וואק וואק בחיבק וואק וואק
יאללה לולולו וואלק איזה מין חתול
ANA LIKE WAK WAK יאללה אחלה בחלה וואלה

הערב יורד השמש שוקעת
היה לנו יום מוצלח שחבל
אז רגע לפני ש... עולים על פיג'מה
רק נגיד עוד וואק וואק ונעוף לקרבבל
מי נסססו וואק וואק וואק
אסטה מי נסססו וואק וואק
וואק וואק מי אמור וואק וואק לה מה חור
יו טקיירו מוחיטו וואק וואק
וואק וואק טקטקטק
Every body וואק וואק
Every body וואק וואק
יצאת קול או סתם חתול תפסת פה חזק
Every body וואק וואק
Every body וואק וואק
Every body Every body I like וואק וואק

בשיר הנ"ל ניתן לראות את השפעת הלעז בתחום אוצר המילים. בשיר מופיעות מספר רב של מילים לועזיות משפות שונות ביניהן:

סמארטפון, קרנבל, fun, ביקיני, i like, קול Every body, אנגלית:

ערבית: איווה, אנא בחיבק, יאללה, וואלה, וואלק, אחלה בחלה.

ספרדית: לה מה חור, מי נסססיטו ססיטו, אסטה מי נסיטו, יו טקיירו מוחיטו, מי אמור.

פרסית: קוויאר, פיג'מה.

צרפתית: שמפניה.

נוסף לכך, ניתן לשמוע את השפעת הלעז גם בתחום ההגייה.

נעלמה הגיית הח', הע' והר' למעט הגיית הח' שמופיעה במילים הלקוחות מערבית ובמילה חתול שבאה בהמשך למשפט בו מופיעות המילים הערביות. נראה כי הגייה זו כוונתה קומית.

W². הגיית העיצור וי"ו כ- "וואק וואק

קישור לשיר:

https://www.youtube.com/watch?v=P2e9mR4xW_w&ab_channel=%D7%A4%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%92%D7%9C-%D7%94%D7%A2%D7%A8%D7%95%D7%A5%D7%94%D7%A8%D7%A9%D7%9E%D7%99

פרק 2: מהו פסטיגל?

הפסטיגל הינו מופע הבידור המרכזי והפופולארי ביותר של חג החנוכה (אשד, 2006). מדובר במופע מרהיב וצבעוני שחוזר כל חנוכה ומהווה חלק גדול מהילדות של הרבה ילדים במדינה כבר 40 שנה. הפסטיגל התחיל כתחרות שירים מקומית בחיפה ורק לאחר כמה שנים יוצא לכל הארץ. משתתפי הפסטיגל הראשונים היו זמרים ולאט לאט רוב המשתתפים הפכו להיות שחקנים וכוכבים אחרים (גלוקמן, 2016). בשנותיו הראשונות השתתף הפסטיגל הרחק מאחור אחרי המותג המוביל, המפורסם והמצליח באותה תקופה שכולם שרו את שיריו, הלוא הוא פסטיבל שירי הילדים³, שהחל בשנת 1970.

מקור השם "פסטיגל" בחיבורן של שתי מילים: "פסטיבל" ו"גל", כיאה לעיר הנמל, חיפה, בה הוא נערך במקור. עם השנים התרחב הפסטיגל לערים נוספות, אך השם שנתפס כמותג נשמר.

² כאמור, העיצור וי"ו (w) הומר בהגיית בי"ת רפה (v), אבל הוא חזר לעברית החדשה בעקיפין דרך המילים הלועזיות (שורצולד, 2015).

³ תחרות שירי ילדים שנתיית שהתקיימה בישראל בחג החנוכה 17 פעמים לאורך שנות ה-70 וה-1970-198780) ופעמיים נוספות עם חידושה בשנים 2008-2009 (ויקיפדיה 2021).

עד שנת 2014 שולבה בו גם תחרות זמר, כאשר בחלקו הראשון (החלק העלילתי) של המופע, הוצגו השירים אשר התמודדו בתחרות השיר הטוב ביותר לאותה שנה ובחלקו השני, בוצעו שירים של האומנים שהשתתפו בפסטיבל, לעיתים תוך הצדעה לאמן מפורסם ואף מחרוזת שירים של אמן אורח. החל משנת 2015 שונה קונספט הפסטיבל, כאשר ניתן יותר פוקוס על העלילה, והשירים הפכו להיות קטעי קישור בין חלקי העלילה (ויקיפדיה, 2021).

כך למעשה, עבר הפסטיבל מתחרות שירים נטו למופע גרנדיז' עם נוכחות חזקה של עלילה.

2.1 קונספט הפסטיבל:

עד שנת 2003 הפסטיבל היה מופע שירים שמוצג על ידי זמרים, שחקנים וכוכבים אחרים, המורכב משני חלקים: בחלק הראשון (החלק העלילתי), הוצגו השירים שהתמודדו בתחרות השיר הטוב ביותר לאותה שנה, אשר שולבו לרוב בסיפור רקע שמקשר בין השירים. הצופים יכולים היו לבחור את השיר האהוב עליהם. בחלקו השני של המופע (שהיה המיועד בעיקר להורים ולבוגרים), לא היה

שום קשר לחלק הראשון העלילתי, ובו בוצעו שירים של האומנים אשר השתתפו בפסטיבל. לעיתים גם קיימו הצדעה לאמן מפורסם ומחרוזת שירים של אמן אורח.

החל משנת 2004 חל שינוי קטן בקונספט הפסטיבל. הוא נשאר תחרות שירים, אך ניתן יותר פוקוס על העלילה. כך, הפכה העלילה להיות הנושא המרכזי של מופעי הפסטיבל ולא רק קטעי קישור בין השירים, ואילו השירים הפכו להיות קטעי הקישור בין חלקי העלילה.

כל משתתף בפסטיבל קיבל דמות עם אופי ותלבושת התואמים לנושא השנתי של הפסטיבל. החל משנת 2004 התחזק מעמדן של הדמויות בעלילה. כך הפכה המערכה הראשונה להיות סיפור עלילתי יותר מאשר תחרות שירים, ואילו במערכה השנייה ניתן יותר דגש על השירים.

ב - 2015 חל שינוי משמעותי בקונספט הפסטיבל, כאשר תחרות השירים התבטלה וניתן יותר פוקוס לסיפור העלילה. כך, המערכה הראשונה בנויה כמחזמר, בו כל משתתף לא מופיע בשיר בודד, אלא נוטל חלק במספר שירים, המבוצעים על ידי כמה זמרים, והמערכה השנייה היא המשך ישיר של המערכה הראשונה בנוסף, נעשה ניסיון לכלול במופע מסרים חינוכיים (כמו בשירים "שיר השיימינג", "שיר השקופים", "דבר דבר" ו"תעשו לייק לעולם"), זאת לאחר ש"שיר הסלפי" אשר נכלל בפסטיבל 2014 עורר ביקורות רבות (נאמר עליו שהוא מציג תופעה רקובה, למרות שבכלל התכוון להיות שיר ביקורת).

לכל פסטיבל יש נושא מסגרת. כל אמן מקבל דמות הקשורה בנושא ורוב השירים קשורים באותו הנושא. כך, עסקו בפסטיבל בנושאים כמו גיבורי סדרות טלוויזיה, צעצועים, רובוטים, טלנובלות וסרטי קולנוע. הפסטיבל של 1999 למשל, עסק בנושא "באג ה-2000" המאיים להשתלט על העולם ופסטיבל 2004 עסק בנושא האגדות (אשד, 2006).

נוסף לכך, לכל פסטיבל יש שיר נושא שמבצעים אותו כל האמנים באותה שנה. (לדוגמה: בשנותיו הראשונות היה "יד ביד" שיר הסיום הקבוע של הפסטיבל והוא בוצע על ידי כל האמנים. ובשנים 1993-1994 השיר "אני מאמין" שימש כשיר הסיום).

החל משנת 2001 כל פסטיבל לווה בשיר נושא ובקליפ. פרט לפסטיבל 2016, המנגינה של שיר הנושא אינה מקורית אלא שייכת לשיר לועזי פופולארי או חידוש לשיר עברי ישן.

לצורך קיום התחרות בין השירים, עד לשנת 2010, מוקמו תיבות הצבעה באולמות הפסטיבל וכל צופה התבקש לבחור בשיר שאהב ביותר, באמצעות שלשול של פתק לתיבה. בשנים 2011-2012 התאפשרה הצבעה באמצעות רשת הפייסבוק ובמופעים של שנת 2013-2014 ניתנה לקהל אפשרות הצבעה במסרונים.

את הפסטיגל הנחו לאורך השנים מנחים אשר הציגו את האומנים והשירים. בתחילת שנות ה-2000 תפקיד זה בוטל ומי שמציג את השירים הינו קריין או השחקנים עצמם.

בשנת 2020, עקב מגפת הקורונה, מופע הפסטיגל לא התקיים כמתוכנן והגיע לזירה הדיגיטלית. המופע הפך לסרט אינטראקטיבי מיוחד באורך מלא, בו הצופים יכולים היו להשפיע ולקחת חלק בסיפור, לצבור כוכבים, וליהנות מחוויה מלאה בתוכן מרגש, מצחיק ומפעיל בתוך ומחוץ למסך במשך 40 יום, וכל זאת, עד לרגע הגדול - רגע המופע. לסרט המופע צולמו עלילות ודמויות שונות וכל צופה ניתב את העלילה על פי בחירתו האישית. הסרט כלל מחוות לפסטיגלים מהעבר, שכן בשנה זו הפסטיגל חגג 40 שנה לפעילותו. כחלק מהמחוות השתתפו בסרט כוכבי העבר של המופע לצד הכוכבים העכשוויים, וכן דמויות עבר אשר השתתפו בעלילה (ויקיפדיה, 2021).

2.2 משתתפי הפסטיגל:

בכל פסטיגל יש כ-15 משתתפים (שחקנים, זמרים וכוכבים אחרים) אשר שרים, רוקדים ומגוללים את סיפור העלילה. פסטיגל 2020 הוא הפסטיגל היחיד בו מספרם של המשתתפים היה קרוב ל-40, כיוון שבשנה זו הוא חגג את שנתו ה-40 ונושא המופע היה מחווה לפסטיגלים לאורך השנים. בעבר משתתפי הפסטיגל היו בעיקר זמרים, אך עם שינוי הקונספט ומתן דגש על העלילה, מספר השחקנים המשתתפים בפסטיגל גבר על מספר הזמרים. השחקנים המלוהקים הם בעיקר כוכבי נוער וילדים והזמרים בפסטיגל הם לרוב אומנים אורחים או שעושים גם הם תפקיד יותר גדול כשחקנים. הזמרים האורחים לרוב אינם מופיעים בחלקו הראשון של המופע, אלא רק בחלקו השני.

עד שנות ה-2000, נטלו חלק בפסטיגל גם ילדים בתפקידים שונים. עד שנת 1998 עיקר תפקידם היה להציג בתחילת המערכה השנייה את מחרוזת שירי הפסטיגל, מתוך כוונה להזכיר לצופי הפסטיגל את השירים מהם הם יכולים לבחור מנצח. בתחילת שנות ה-2000 בוטל תפקיד זה, אך הילדים עדיין המשיכו להופיע בחלק השני ואף בחלק הראשון כזמרים ורקדנים נלווים. שנת 2008 הייתה השנה האחרונה בה הופיעו ילדים בפסטיגל.

בחלק מהשנים הילדים קיבלו אפילו שיר משל עצמם בחלק הראשון (כמו בפסטיגל פנטזיה שנערך בשנת 2006). היו מספר פסטיגלים בהם הופיעו ילדים בודדים בתפקידים ראשיים כמו שאר השחקנים הבוגרים כמו: תום אבני, בן אל תבורי, לין אשרוב, שירי מימון, לירון כרקוקלי ומאיה קורן.⁴

משתתפים נוספים: החל משנת 2003 הופיעו בפסטיגל להקות אורחות של רקדנים מהארץ ומהעולם. להקות אלה היו מופעי רקע בחלק הראשון ובחלק השני הופיעו בדרך כלל עם קטע משלהם. בין המופיעים היו להקות סטפס, אקרובטים, רקדני ברייקדאנס והיפ הופ, מופעי קרקס, רקדנים סלונים ואפילו להקת לוחמי קונג פו שאף קיבלו חלק מרכזי בפסטיגל 2009.

מתוך אתר פרוגי: <https://www.frogi.co.il/entertainment/events/18486>

2.3 הבמה והתלבושות

בשנותיו הראשונות של הפסטיגל כשעוד התקיימה תחרות שירים, לא היה דגש על הנראות. היו תלבושות מיוחדות ומעט אביזרים על הבמה אך לא הייתה איזו נראות כללית שיצרה אווירה על הבמה. בשנות ה-90 הבמה החלה לקבל צורה אך השתלטות התלבושות והאביזרים הגיעה רק בשנות ה-2000.

⁴ כידוע כל אלה בגרו והגיעו לפסטיגלים ככוכבי נוער ואף מבוגרים.

ב-2002 היה ניתן לראות התקדמות בנראות וב-2003 הבמה קיבלה שינוי מסיבי כאשר בנו ספינת פיראטים על הבמה. ב-2004 עם התחזקות העלילה ונושא הפסטיגל והרצון להביע את ה"SHOW", גם הבמה וגם השחקנים קיבלו מראה משלים המותאם לקונספט וכך זה נמשך עד היום.

בפסטיגלים מסוימים השתתפו אף גורמים לא אנושיים כמו דמויות מסדרות אנימציה כמו בובספוג ודרגון בול ב-2005, בובו זץ מהוט וי או די יאנג ב-2009 וטום החתול המדבר ב-2011. לפסטיגל נוצרו גם דמויות ייחודיות שקיבלו תפקיד גדול כמו הדרקון ב-2006 ושרקי הכריש ב-2008 שאפילו הונפש והציל את כולם מבראבא הרשע.

מתוך אתר פרוגי: <https://www.frogi.co.il/entertainment/events/18486>

פרק 3: השתקפות הלעז בשפת שירי הפסטיגל

בפרק זה אתייחס לשירי הפסטיגל בין השנים 1981-2020, אציג מילים שחדרו משפות לועזיות לשפת שירי הפסטיגל ולשמות המופעים וכן את המקרים בהם הושפעו ההגייה והדקדוק בתחומים אלה מהלעז. כל עשור ייבחן לגופו ולבסוף אערוך השוואה בין העשורים השונים. לצורך כך, נבדקו 406 שירי פסטיגל מכל הזמנים, כאשר בכל עשור הוצגו מספר השירים לאותו עשור, מספר המילים הלועזיות שהופיעו בשירים ומאילו שפות חדרו המילים.

כחלק ממופע הפסטיגל מתקיימת לעתים הצדעה לאמן מפורסם ומחרוזת שירים של אמן אורח. שירים אלה נכללו במסגרת שירי הפסטיגל שנבדקו.

כפי שהראיתי לעיל בהצגת שיר שלם מתוך הפסטיגל, אפשר לראות את המילים הלועזיות כחלק מובהק של ההופעות הללו. להלן, אדון בתופעה זו.

3.1 הצגת המילים שחדרו מהלעז לשפת שירי הפסטיגל:

עשור ראשון 1981-1990:

מילים שחדרו מהאנגלית: רוקנרול, פלסטיק, אלבום, קובייה, ג'ינס, אוטובוס, קוקוס, טלוויזיה, וידאו, פאקמן, קומבאט, מטלפן טלפון, לונה פארק, פריג'יזר, מיקרופון, סנדוויץ', קונסרבס, רזרבה, ספריי, סבון, פלוס, מינוס, קאנטרי, קרנבל, אוטוסטרדה, singing wooso, סולו, רדיו, סלט, פאנק, אקורד, ג'ינג'ית, בלונדינית, פנתר, בלוז, קלאסי, סקט, אידיוט, פיסיקה, ריתמיקה, מימיקה, ביולוגיה, טכנולוגיה, גרפולוגיה, ארכיאולוגיה, מוזיאון, I do, מכאני, סוודר, כוכב (מילה של שאילת משמעות), תה (מצוי גם בשפות אחרות), מוסיקה, פיה, סיגריה, סנדל, מיליון (56)

מילים שחדרו מערבית: כסף, ואדי, גרביים, פיסטוק (מקור המילה בפרסית), פלאפל, דודס, טיאהרה, סלאם, יאללה, באסה (10)

מילים שחדרו מיידיש: חפט א פליגן, איגן מיגן, חבר'ה, ציגלה ביגלה בום, ג'וקים (במקור מרוסית), קונדס (6)

מילים שחדרו מגרמנית: טוש, אוטו, ביס, בטון, אקורדיון (5)

מילים שחדרו מצרפתית: בובה, ביסקוויט, סלון, בגט, גראז' (5)

מילים שחדרו מפרסית: פיג'מה, חאקי, בוסתן (3)

מילים שחדרו משפות שונות: איטלקית: בלט (1), יפנית: ג'ודו (1), לטינית: הוקוס-פוקוס (1)

עשור שני 1991-2000:

מילים שחדרו מאנגלית: צ'אנס, וידאו, סוויטה, פלנטה, היי, סטודיו, באטמן, לימוזינה, טלוויזיה, בייסדרם, טלפון, ההוז אנד מומוז, ביי, אוברול, סנדוויץ', ג'ינס, טי-שרט, אנטי, פנטסטי, ג'וקר, ביולוגית, אינטרנט, וואן טו, אקורבט, טרמפולינה, פסטיגל, מכאני, מטאלי, נורמלי, קוביות, ג'ינג'י, סלט, סבון, מיקרופון, קול, אסטרונאוט, לימון, אידיוט, קרקס, שוקולד, פיה, גיטרה, אוקטן, קנגרו, דרקון, קרוסלה, גונג, פלסטלינה, פנדל, מתמטיקה, אס, יכטה, (51)

מילים שחדרו מערבית: פשלה, עוד, דרבוקה, יא חלילי, יאללה, מסטול, פלאפל, לכיף כף, על הכיפאק, פיסטוק (10)

מילים שחדרו מצרפתית: טמפון, בובה, סלון, קורקינט, פיקנטי, קברילוט (6)

מילים שחדרו מגרמנית: שפגט, אוטו, גומי, טוש (4)

מילים שחדרו מיידיש: צ'יק צ'אק, שפריץ משפריצים (במקור מגרמנית), לקטר (3)

מילים שחדרו משפות שונות: איטלקית: גלידה, בלט (2), רוסית: בלגן (1), יפנית: ג'ודו (1), סנסקריט: בנדנה (1), ספרדית: סלסה (1), אמבטיה- יוונית (1), שש בש (שילוב פרסית וטורקית) (1).

מקור לא ידוע: אן דן דינו סוף על הקטינו סוף על הקטי קטו אליק בליק בום.

עשור שלישי 2001-2010:

מילים ומשפטים שחדרו מן האנגלית, בעיקר האמריקאית: אלבום, טורבו-דיסקו, טיפ, טלוויזיה, קיי 900, פסטיגל, מאסטר, ספורט, פיראט, פופ, פנטזיה, פורמט, אס אמ אס, אקשן, הלו, או-קיי, ביט, ספיד, one two three four, אינטרנט, להתארגן, דינמיט, טוסט, פטנטים, מיליונר, צ'אנס, פופקורן, זום, רייטינג, ליפסטיק, פלסטיק, פנטסטיק, לאנצ', דוקטור, dance, סטייל, טופ, קונג פו, פייטינג, סיסטר, מטר, צ'ופסטיק, ביי, טרנד, באז, פאנקיסט, מנטלי, נורמלי, מיוזיק, היפ הופ, רגאי, טראנס, מוזיאון, טלפון, פאזל, פרנץ', קיס, סנדוויץ', אייפון, היי מן, אלמנט, לידי בלה בלה, together, פבילוס, קלולס, דרקון, רובוט, פיות, דינוזאור, היסטוריה, שומקום, גיטרה, מוסיקה, תה, כוכבת (שאלת משמעות), טייטס, בירה, אוקיינוס, פלסטלינה, in the house everybody dance now, I need a hero, United states of America, oh yes I do, how do you do?, (110 מילים מתוכן 8 משפטים) I want to be your friend, my name is yoyo and I am a robot

מילים שחדרו מהערבית: יאללה, פדיחה, חפיה, כף, מבאס, כיפאק, סבבה, יא סלאח, אינשאללה, יא רב, אח יא וואל, מחורף, סתלבט, על הכיפאק, פנאנה, ג'נאנה, ערס, מחורפן, קוסקוס (מרוקאית), מפרום (20)

מילים שחדרו מן הצרפתית: בובה, בונד'ור, מדאם, אשונטה, הלור, מון אמור, מון שרי, שאנסון, מון אמי, מון דייה (11)

מילים שחדרו מהידיש: ג'וקים, מיידלע, מפרגן, טוסיק (4)

מילים שחדרו מהגרמנית: שוונג, פטרזיליה, שטויות במיץ עגבניות (3)

מילים שחדרו מהרוסית: בלגן, מחלטר, פלקט (3)

מילים שחדרו מהיוונית: יאסו, סופלקי, סופגניות (3)

מילים ומשפטים שחדרו מהספרדית: סי סניור, לוקו, ono, duz, tres, quarto solo ceremos el mundo la (11 מילים מתוכן משפט אחד)

מילים שחדרו משפות שונות: יפנית: קרטה, סושי (2), ארמית: אברא-כדברא (1), פרסית: פיג'מות (1), טורקית: שווארמה (1)

עשור רביעי 2011-2020:

מילים ומשפטים שחדרו מהאנגלית: פסטיגל, וירטואל, דיגיטל, בלוג, נצ'וטט, יוטיוב, נתייג, לייק, איגנוה, שיק, גיים און, דיסק און קי, אנגרי-בירדס, אינטרנט, נשינול, דוט קום, אייפון, לסמס אס אמ אס, טנק, רי-פרש, איוונט, מייבי, לידי, לינק, פייסבוק, שר, סטטוס, קליק להקליק, שופינג, פיראטים, ספיי פסטיגל, קריטי, פדלפון, everybody, קול, I like, ביקיני, fun, סמארטפון, SOS, ליפסטיק, סטייל, בלונדיני, אנטי, פרופסור, בהיי, מיקרופון, נורמלי, דיסק, קפיטן, סקטור, טרקטור, שואו, מאסטר, איקס מיתולוגי, אורדינר, אקספרס, אקסטרים, אקסטזה, הלו, פסטיבלים, נוק-אאוט, יוניברס, שוק, הפנט, פוזות, OMG, פלאש, ווליום, פול, סאונד, דיסקו, היפ הופ, רוק, הרמוניה, אקדמאי, טלפון, מוזה, אינסטוש, קרנבל, נובל, ספורט, סמיילי, לוק, אופטימי, פרינציפ, טיפים, סטאר, מג'יק, כריזמה, גלאם, פאשן, BMX, סנדוויץ', אייפד, היי סקול, אן.בי.איי, סקיפי, סנפצ'ט, טרנד, קילו, מייד אין, פוטנציאל, סטורי, הפי אנד, בוס, פאנלים, ממגנט, ברייק, פרי סטייל, היי, בר, פרוטוקול, סטראוטיפ, או-קיי, אטיטוד, אוריינטלי, פיד, ביב, אימפריה, פלוס, ואטסאפ, פייר, פוק, בונקה, סקוץ', גוגל, ארכיאולוגית, בולסטורל, דמוקרטיה, היסטרי, מוזיקה, קרקס, פירמידה, כוכב (שאלת משמעות), לוחט (שאלת משמעות), טורבו, אדרנלין, דיאטה, דואט, בנלי (במקור מצרפתית), ברייט, קוד, פיק, I wanna, ויזה, בריזה, תתארגן, welcome, ביט, סטט בוי, ברבי, סורי, גיטרות, אלבום, צ'ירס, מוקה, מיי פסטיגל, קוטג', טאג מי בייבי, NOW DO THE MODER SHAKE, I MUST GO, גוד מורנינג דיס איז קפטן

אליאנה ספיקינג, טיים איז מאני, ליסטן טו יור מאמא, דו יו לאב מי, דו יו ניד מי, דו יו ואנט מי, אר יו רדי טו פליי, אר יו רדי טו גו, יו אר מיי גלורי, יו אר מיי דרלינג, אנד איי לאב יו, One two welcome to the party, Three allery Four five six allery Seven eight Nine allery Ten allery (199 מילים מתוכן 16 משפטים)

מילים שחדרו מערבית: מבואס להתבאס באסה, עיוני, איווה, אנא בחיבק, יאללה, וואלק, אחלה בחלה, וואלה, קרחנה (במקור מפרסית), מחורבנות, מלעון, מסחרה, כיף, מבסוטה, חנון, סבבה, פרוחה, דאוויין, יא, תפספס, דנדש, מאוואל, לנג'ס, אינשאללה, קפה, דגדג (26)

מילים שחדרו מצרפתית: ז'ורנל, בוטיק, בובה, מון שר, שפית, ארטיק, בון בון, שמפניה, פנסיה, מאניפיק, קרטיה, גורמט (12)

מילים ומשפטים שחדרו מפורטוגזית: קשאסה, קאפיריניה, ניניה, גאצ'ינה, לוקה, בוקה, סלוט, פאבלה, טודו בום, למבדה, טוקדה, De me uma batida legal, Ey Jordalecce isso nao combina com voce me da um samba (24 מילים מתוכן 2 משפטים)

מילים ומשפטים שחדרו מספרדית: מי אמור, סי פאפא, מאריפוסה, צ'או, קפיטריה, קוראסון, לה מה חור, מי נססטיטו ססטיטו, אסטה מי נסיטו, יו טקייור מוחיטו, מאמא יו קרו בננה, Hola mamacita Venga señorita, Es tan evidente, La noche no miente (25 מילים מתוכן 8 משפטים)

מילים שחדרו מגרמנית: בטון, גומי, שפיץ, אוטו (4)

מילים שחדרו מיידיש: פרגן, צ'יק צ'יק, נו, חבר'ה (4)

מילים שחדרו מאיטלקית: בלרינה, בנק, פטה-מורגנה (3)

מילים שחדרו משפות שונות: פרסית: פיג'מה, קוויאר (2), רוסית: ברדק, בלגן (2), סנסקריט: קארמה (1), טורקית: היידה (1), לדינו: קומבינה (1).

שתי מילים משתי שפות שונות מחוברות יחד: קורנה מסאלה (ספרדית ותורכית), אנא לייק (ערבית ואנגלית), ביג בלגן (רוסית ואנגלית).

מקור לא ידוע: אן דן דינו אן דן דינו, סוף על הקטינו סוף על הקטי קטו אליק בליק בום.

26

* בעשור זה, בניגוד לעשורים הקודמים, חדרו שירים מלאים בלעז למופע הפסטיגל:

גנגם סטייל

Party rock anthem

Dance on the floor

Tik tok

All you need is love

I don't care

I want to scream & shout

Step Fun

3.1.1 ממצאי המחקר ודיון בממצאים בתחום אוצר המילים:

טבלה מספר 1: טבלה זו מציגה את מספר המילים שחדרו לשפת הפסטיגל מהלעז בכל עשור, את מספר השירים בכל עשור ואת השפות המשפיעות.

<u>עשור</u>	<u>מספר השירים</u>	<u>מספר המילים הלועזיות</u>	<u>השפות המשפיעות</u>
1981-1990	99 שירים	88	יידיש, ערבית, פרסית, אנגלית, צרפתית, גרמנית, איטלקית, יפנית, לטינית
1991-2000	94 שירים	83	אנגלית, ערבית, יידיש, צרפתית, גרמנית, רוסית, איטלקית, יפנית, סנסקריט, פרסית, ספרדית
2001-2010	102 שירים	170	אנגלית, ערבית, ספרדית, צרפתית, גרמנית, פרסית, רוסית, יוונית, יפנית, יידיש, איטלקית, טורקית
2011-2020*	103 שירים	306	אנגלית, ערבית, יידיש, גרמנית, צרפתית, טורקית, פרסית, רוסית, סנסקריט, איטלקית, פורטוגזית

- ע"פ הטבלה הנ"ל ניתן לראות כי בשני העשורים הראשונים של הפסטיגל מספר המילים הלועזיות שחדרו לשפת שירי הפסטיגל היה די דומה ביחס למספר השירים. בעשור השלישי חלה עלייה במספר המילים הלועזיות לעומת שני העשורים שקדמו לו ובעשור הרביעי ניכרת עלייה משמעותית במספר המילים הלועזיות שחדרו לשפת הפסטיגל לעומת העשורים הקודמים.

בעשור הראשון חדרו מילים לועזיות מ-9 שפות שונות ואילו בשלושת העשורים שלאחר מכן עלה מספר השפות ל 11-12 שפות שונות.

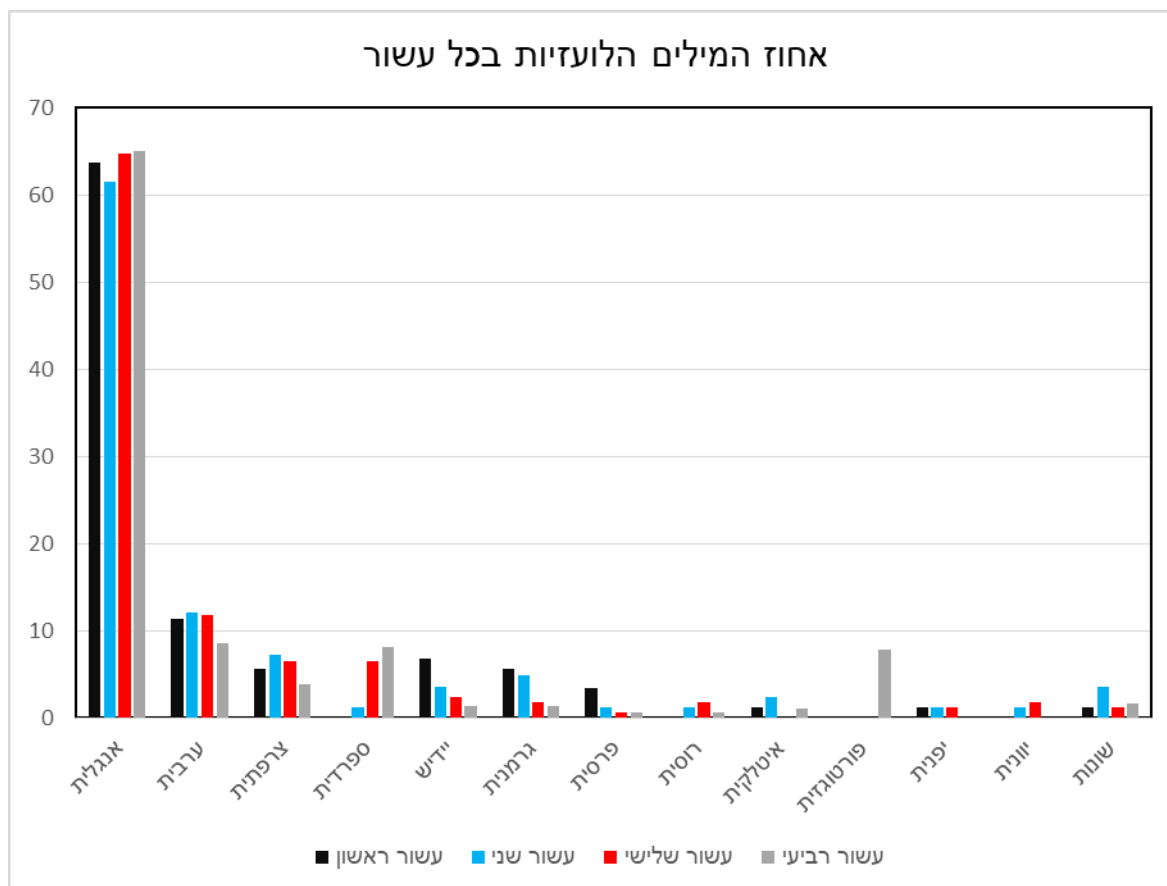
* בשנת 2020, מלבד שיר חדש אחד, השתתפו במופע הפסטיגל רק שירים מפסטיגלי העבר (שהם כבר נלקחו בחשבון במניין השירים שהוצגו בטבלה לאורך העשורים השונים). לפיכך, רק השיר הנ"ל נלקח בחשבון במניין מספר השירים לשנה זו, כולל ההתייחסות לגבי מספר המילים הלועזיות, אם היו בו.

הערה: יש לציין כי מלבד הנתונים המוצגים בטבלה, בעשור הרביעי, בניגוד לשלושת העשורים הקודמים, היו במופע הפסטיגל 8 שירים באורך מלא בלועזית, כחלק ממופע הפסטיגל. שירים אלה לא נספרו במניין השירים והמילים בעשור הרביעי בטבלה, אבל בחרתי לציין עובדה זו כי על פיה ניתן לראות שמלבד עלייה במספר המילים הבודדות הלועזיות, החלה גם חדירת שירים מלאים בלעז למופע הפסטיגל.

טבלה מספר 2: טבלה זו מציגה את מספר המילים הלועזיות מכל שפה שחדרו לשפת שירי הפסטיגל בכל עשור (מוצג בסוגריים) וכן את אחוז חדירתן ביחס לכלל המילים הלועזיות בכל עשור.

שפה	עשור ראשון	*עשור שני	עשור שלישי	עשור רביעי
אנגלית	63.64% (56)	61.44% (51)	64.705% (110)	65.03% (199)
ערבית	11.36% (10)	12.05% (10)	11.76% (20)	8.50% (26)
צרפתית	5.68% (5)	7.23% (6)	6.47% (11)	3.92% (12)
ספרדית	-	1.20% (1)	6.47% (11)	8.17% (25)
יידיש	6.82% (6)	3.61% (3)	2.35% (4)	1.31% (4)
גרמנית	5.68% (5)	4.82% (4)	1.76% (3)	1.31% (4)
פרסית	3.41% (3)	1.20% (1)	0.59% (1)	0.65% (2)
רוסית	-	1.204% (1)	1.76% (3)	0.65% (2)
איטלקית	1.14% (1)	2.41% (2)	-	0.98% (3)
פורטוגזית	-	-	-	7.84% (24)
יפנית	1.14% (1)	1, 1.20% (1)	1.18% (2)	-
יוונית	-	1.20% (1)	1.76% (3)	-
שונות	1.14% (1)	3.61% (3)	1.18% (2)	1.63% (5)

*המילה שש בש הופיעה באחד השירים שהשתתפו בעשור השני. מילה זו מורכבת מפרסית ומטורקית ולכן נכנסה בטבלה גם לקטגוריית הפרסית וגם לקטגוריית הטורקית.

- על פי טבלה מספר 2 וגרף העמודות, ניתן לראות כי אחוז חדירת המילים לשפת שירי הפסטיגל מהשפה האנגלית היא המשמעותית ביותר בכל ארבעת העשורים. אחוז זה נע בין 61%-65%. על הסיבות לחדירת המילים באופן משמעותי מהאנגלית אדון בפרק הבא.
- אחרי האנגלית, בפער גדול, נמצאת הערבית שגם היא שומרת על מקומה בכל ארבעת העשורים מבחינת אחוז חדירת המילים. אחוז זה נע בין 8%-12%.
כפי שטוען מרעי (2013), שאילת מילים מהערבית החלה לפני קום המדינה והתגברה החל מסוף שנות השמונים של המאה העשרים. המגע של האוכלוסייה היהודית עם האוכלוסייה הערבית בארץ הלך וגבר עם השנים, מגע אשר נוצר במפגשים ברחוב, בעבודה, במוסדות הממשלתיים והציבוריים וכן בטוילים, ותורם לחשיפת השפה הערבית בפני דוברי העברית. משכך, אני משער כי זו הסיבה העיקרית לאחוז חדירת המילים הגבוה, אחרי האנגלית, גם לשפת שירי הפסטיגל.
- ניתן לראות שאחוז חדירת המילים מהיידיש והגרמנית מעשור לעשור הלך וירד. גם ממצא זה תואם את המתרחש בשפה העברית בכלל בהקשר של היידיש, כדבריו של הפנר (2004-2020), הטוען כי בשנים האחרונות, ניכרת החלשות של ההשפעה היידיש על העברית, כתוצאה מהצמצמות מספר דוברי היידיש, התגברות השפעת השפה האנגלית והמצאת תחליפים עבריים למילים ולביטויים שמקורם ביידיש.

- תופעה מעניינת היא הספרדית. כפי שראינו בפרק הראשון, הספרדית היא שפה שכמעט ולא השפיעה על העברית, אך ניתן לראות שבשפת הפסטיגל היא תופסת מקום של כבוד. ניתן לראות כי בעשור הראשון והשני כמעט ולא הופיעו מילים בספרדית. לעומת זאת, החל מהעשור השלישי ובעיקר הרביעי קיימת עלייה ניכרת באחוז חדירת מילים מהספרדית לשפת שירי הפסטיגל. בניגוד לשפות אחרות, הספרדית לא חלחלה לשפה היומיומית ונראה כי קיימת בעיקר בשירים (מהצגת המקרים של משפטים מלאים בלעז בפרק שלעיל, ניתן לראות כי החל מהעשור השלישי, מלבד מילים בודדות, קיימת גם חדירת משפטים שלמים מהספרדית). ניתן להניח כי תופעה זו קשורה לכניסה של סדרות ספרדיות בטלוויזיה (טלנובלה) וכן לחדירת מוזיקה לטינית דרך זמרים כמו: פבלו רוזנברג, רותם כהן ושלומי שבת.

- כפי שהצגתי קודם, בנושא חדירת מילים ומשפטים, ניתן לראות כי בשני העשורים הראשונים חדרו מילים לועזיות בודדות. החל מהעשור השלישי, חדרו משפטים מלאים בלעז, כאשר רובם מהשפה האנגלית. כמו כן, בעשור הרביעי, השתתפו שירים מלאים בלועזית במופע הפסטיגל, כאשר כולם, מלבד שיר אחד, היו באנגלית.

(כאמור, על הסיבות לחדירת האנגלית באופן משמעותי אדון בפרק הבא).

3.1.2 הצגת המילים שחדרו מהלעז לשמות מופעי הפסטיגל:

בין השנים 1981-1995 לא היו שמות ספציפיים למופעים. המופע נקרא פסטיגל עם ציון השנה בה הוא נערך. משנת 1996 החלו לתת שמות למופעים.

עשור שני:

1996: מוריד את הכוכבים מהשמיים.

1997: כי העולם שייך לילדים!⁵

1998: הבחירה של הילדים!

1999: הפסטיגל של המילניום הבא

2000: צעצוע של פסטיגל⁶

עשור שלישי:

2001: פלאנובלה של פסטיגל – לגעת בכוכבים

2002: פסטיגל מהסרטים – רואים כוכבים

2003: פסטיגל סובב עולם – הילדים על המפה⁷

2004: לא יאומן כי פסטיגל

2005: פסטיגל גיבורי על

2006: פסטיגל גיבורי הממלכה האבודה

2007: פסטיגל על הזמן

2008: תפוס ת'פסטיגל – הרפתקה במצולות

2009: קונג פו פסטיגל

2010: לילה מטורף בפסטיגל

עשור רביעי:

i 2011: פסטיגל : **Game on**

SPY 2012: פסטיגל

X 2013: פסטיגל

2014: משחקי הפסטיגל⁸

2015: היי סקול פסטיגל

---

⁵ נובע מהביטוי "העולם שייך לצעירים"

⁶ על פי "צעצוע של סיפור"

⁷ בדומה לציטוט של טל ברודי- "אנחנו על המפה"

⁸ בדומה לשם הסדרה "משחקי הכס"

2016: היי סקול פסטיגל 2: הגמר הגדול
2017: סטורי של פסטיגל: אגדה מעכשיו
2018: **FreeStyle#** פסטיגל מה שתבחרו להיות
2019: **Play** פסטיגל מתחברים לחיים האמיתיים
2020: **My** פסטיגל – אירוע של פעם ב-40 שנה

ממצאים:

המילה "פסטיגל" הינה השם הכללי למופעים הנ"ל ומופיעה כמעט בכל שמות כל המופעים ולכן לא נלקחה בחשבון בהתייחסות בהצגת הממצאים.

- בעשור השני מתוך 5 שמות מופעים, מופיע בשם מופע אחד מילה אחת בלבד בלועזית ומילה אחת של שאילת משמעות.
- בעשור השלישי מתוך 10 שמות מופעים, מופיעות 3 מילים לועזיות בלבד, אחת בכל שם מופע ומילה אחת של שאילת משמעות.
- החל בעשור הרביעי בל שמות המופעים הם בלועזית ולקוחים מהשפה האנגלית, פרט לפסטיגל 2014 (משחקי הפסטיגל). מעבר לכך, חלק משמות המופע אף נכתבו בשפה האנגלית.
(כאמור, על הסיבות לחדירת האנגלית באופן משמעותי אדון בפרק הבא).

3.2 הצגת מקרים של השפעת הלעז על ההגייה בשירי הפסטיגל:

עשור ראשון 1981-1990:

חפט א פליגן, פסטיגל, ג'ינס, ג'ינג'ינג'ן, פיג'מה, פריג'ידה, פיה, סנדוויץ', פיסטוקים, ספריי, ג'וקים, פלאפל, אוטוסטרדה, ג'ינג'יט, ג'ודו, פיסיקה, גראז'.

עשור שני 1991-2000:

צ'יק צ'אק, צ'אנס, פשלה, מ עוד תבקש- עוד, דרבוקה, יא חלילי, (הזמרת שרה עם ח' גרונית), ג'ודו, שפגט, משפריצים, ג'ינס, סנדוויץ', פנטסטי, ג'וקר, פלאפל, פסטיגל, ג'ינג'י, שפריץ, פייה, פיסטוק, אסטרונוט.

עשור שלישי 2001-2010:

טיפ, ג'וקים, פיות, פדיחה, חפיפ, פופ, פנטזיה, פורמט, ספיד, שווארמה, פיג'מות, צ'אנס, פנאנה, ג'נאנה, ליפסטיק, צ'יווה, פנטסטיק, לאנץ', צ'יקנתיקה, טופ, פייטינג, צ'ופסטיק, צ'יק טגדה, היפ הופ, צ'ינגה צ'ונגה, צ'ינגה צ'ונג, צ'אגבארה, טיפ, בונד'ור, פרנץ', סנדוויץ', פנטזיה.

עשור רביעי 2011-2020:

פסטיגל, נצ'וטט, ד'ורנל, פייסבוק, קוטג', אקסטרה, ספיי פסטיגל, וואק וואק, פיג'מה, ליפסטיק, אקספרס, אקסטרים, שפיץ, פסטיבלים, אקסטרה, פלאש, פול, היפ הופ, פרגן, הופ, ספורטאית, פרנציפ, טיפ, מג'יק, סנדוויץ', פאשן, פייה, ואטסאפ, סנפצ'ט, סקוץ', פריי סטייל, סטראוטיפ, פיד, פרח, צ'או, דאוון, פאבלה, נתניה, חיפה.

3.2.1 ממצאי המחקר ודיון בממצאים בתחום ההגייה:

ניתן לראות כי קיימת השפעה מועטה בתחום ההגייה בשפת שירי הפסטיגל:

- השתרשות האותיות המוגרשות בעברית ג', ד', צ' חדרו לשפת שירי הפסטיגל בכל ארבעת העשורים.
- קיימת השפעת הלעז על הגיית מילים בהן אותיות בכ"פ הינם בניגוד לכללי בגד כפ"ת.
- בהשפעת השפות הלועזיות, מופיעות בשפת שירי הפסטיגל מילים בעברית בעלות צורות בני שלושה עיצורים בתחילת מילה ובאמצע מילה.
- הגיית הר' המתגלגלת, שהייתה נהוגה בעיקר בעשור הראשון של הפסטיגל, נעלמה והתחלפה בר' ענבלית.

מהצגת המקרים שלעיל, ניתן לראות כי אין הבדלים משמעותיים בתחום ההגייה בין ארבעת העשורים. כמו כן, הממצאים בתחום ההגייה, אינם ייחודיים לשפת הפסטיגל אלא תואמים את השפעת השפות הלועזיות על העברית בכלל.

3.3 הצגת מקרים של השפעת הלעז על הדקדוק בשירי הפסטיגל:

עשור ראשון 1981-1990:

בובל'ה, ילדודס, אבאל'ה, אימאל'ה.

עשור שני 1991-2000:

בחורצ'יק, כדורגל, אהרל'ה.

עשור שלישי 2001-2010:

סבאל'ה, אמאל'ה, מגה, סופר, פאנקיסט, מיליונר.

עשור רביעי 2011-2020:

אנטי, אהרל'ה, יוסק'ה, אקסטר, אינסטוש, בת- מצוש, שריונר, מאמוש, אימוש, לייקוש, בן אל תבורוש, בן אל תבורינו.

3.3.1 ממצאי המחקר ודיון בממצאים בתחום הדקדוק:

- ניתן לראות שבעשור הרביעי, לעומת שלושת העשורים הקודמים, הסיומת 'וש', בהשפעת הפולנית היא הסיומת הנפוצה ביותר.
- ניתן לראות שבעשור הראשון והשני הסיומות הלועזיות, כמעט כולן, הן מהיידיש. ומהעשור השלישי החלו להיכנס גם סיומות ותחיליות מהאנגלית, בנוסף לסיומות מהיידיש והשפות הסלוויות.
בתחום הדקדוק, מדובר במגמה הפוכה בשפת היידיש, לעומת תחום חדירת המילים, שם אחוז המילים שחדרו לשפת הפסטיגל הלך וירד בכל עשור. הדבר לא מפתיע, כיוון שבתחום הסיומות, היידיש היא המשפיעה העיקרית. כפי שציינה פרי (2016), ההשפעה הישירה של סופיות ההקטנה והחיבה של היידיש על העברית הייתה לא מבוטלת. הן חדרו אליה באמצעות לשון הדיבור וגם דרך הספרות המתורגמת מיידיש ומרוסית.
- בהשפעת שפות אירופה נמצאה מילה אחת מורכבת (כדורגל).

פרק 4: הסיבות להשפעה הרבה של האנגלית על שפת שירי הפסטיגל

- תופעה כלל עולמית היא ריבוי המילים והצירופים מן האנגלית, השפה היוקרתית המשמשת מודל לחיקוי (פישרמן, 2006).
- לדברי הסופרת שולמית הראבן (1995), יש היום בעולם השתלטות של האנגלית על כל הלשונות והתרבויות כולל העברית המתאנגלת.
- האנגלית האמריקאית הפכה לשפה הרשמית להידברות בינלאומית, בעולם העסקים והיחסים הבינלאומיים (ברלינגטון אינגליש אשדוד, 2016).
- בלשנים רבים עוסקים בהתערבותה של האנגלית כשפת התקשורת הרחבה בלשונות שונות ובעמדות כלפיה.
- באופן כללי, לשונות אינן 'נותרות על עומדן'. נוספות מילים כדי לציין תכנים חדשים, רעיונות חדשים וגישות חדשות. המילים הזרות מקבילות לחידושים חברתיים ולערכים חברתיים והן האספקלריה של החברה. במסחר למשל, קיימת גישה המעודדת שימוש באנגלית. לפי גישה זו, מוצר מושך יותר אם יש לו עטיפה זרה. במדורי פרסומת, בידור וספורט מופיעים מילים כמו: סטיקים וגימיקים, קבוצות פייבוריטיות, ריבאונד, אסיסט, נוק אאוט, שואו ביזנס, קאנטרי קלאב, מערכת סאונד, קמבקים של סלבריטיס – וזאת בנוסף לסטייקים, המבורגרים, ג'אנק פוד, פאסט פוד ו-טייק א ווי. מומחי לשון רואים בתופעה זו ביטוי לפלישת תרבות זרה, אנגליזציה (פישרמן, 2006).
- כך, על פי גישה זו, כאשר רואים פרסום למופע פסטיגל הנקרא: "My פסטיגל" או "FreeStyle#" פסטיגל", הדבר מושך ומוכר יותר מאשר אם שמות המופעים היו נקראים "הפסטיגל שלי", או "פסטיגל סגנון חופשי".
- אמצעי התקשורת ההמונית התפתחו במהירות מראשית המאה ה-20. בנושא זה השפה האנגלית תופסת מקום מרכזי ומאז ראשית המאה ה-20 מובילה כיוונים ומגמות בתחום הפצת מידע ותרבות פופולרית. תעשיית הסרטים האמריקנית המצליחה משדרת לעולם את אורח החיים האמריקני ובין היתר את השפה האנגלית (לנג, 2008). ההשפעה ההולכת וגדלה של הוליווד יצרה עולם תקשורתי שבו השפה האנגלית היא היחידה ששולטת בתחום זה בכל רחבי העולם (ברלינגטון אינגליש אשדוד, 2016).
- ישנם אמצעים נוספים להפצת האנגלית בתרבויות השונות, כשאחד הנפוצים שבהם הוא השימוש באינטרנט, אשר 80% מהאתרים שבו מופיעים באנגלית. בנוסף, ניתן למצוא ערוצי טלוויזיה המשדרים באנגלית במדינות שאינן דוברות אנגלית. עובדה זו מצביעה על ההשפעה החזקה של אמצעי התקשורת על חדירת לשונות זרות בכלל והאנגלית בפרט לתרבויות קיימות (לנג, 2008).
- על פי פישרמן (2006), הקשרים בין ארצות הברית לישראל וכן בין ישראל ליהדות ארצות הברית חיזקו את מעמד האנגלית בארץ. מוצרים אמריקאים ומוסיקה אמריקאית חדרו לשוק הישראלי ולתרבות הישראלית. האמריקניזציה הולכת ומתעצמת והחשיפה לאנגלית באמצעות אמצעי התקשורת ההמוניים גדלה אפילו יותר.
- העלייה הדרמטית בהשפעת האנגלית האמריקנית על העברית היא פועל יוצא של השפעתה על הכלכלה, הפוליטיקה והתרבות העולמית. ההשפעה הזו נתמכה בהתפתחות המסחרת של הטכנולוגיה ששינתה את פניהם של תקשורת ההמונים, הטלוקומוניקציה, הקולנוע, הטלוויזיה והפופ ועוד (רוזנטל, 2014).
- לסיכום, ניתן לומר כי בישראל של היום השפעת האנגלית האמריקאית על העברית נרחבת ביותר. על פי פישרמן (2006), החדירה של האנגלית לעברית בשלושים השנים האחרונות נובעת מ:

1. מקצועות גלובליים שהאנגלית היא שפתם המשותפת: היי-טק, אקדמיה, פיננסים, ספורט.
2. המחשב והאינטרנט.
3. תרבות הקולנוע, הטלוויזיה, העיתונות, אופנת הפופ והמוסיקה.
4. נסיעות לחו"ל ומגע ישיר עם האנגלית.

כך חוזרים ניבים מן המקורות ותרגומי שאילה, חלקם קשורים לאירועים שהזמן גרם להם בעקבות התפתחויות טכנולוגיות ומדעיות וחלקם קשורים לביטויי אופנה.

לצד תרגומי השאילה קיימת גם שאילה ישירה. השאילה הישירה ניכרת יותר בתחום הבידור והתקשורת. על פי מחקר של פישרמן (2006), כ-60% מן המילים שחדרו מן האנגלית הם מתחום הבידור התקשורת ומהתחום החברתי – כלכלי (43% מתוך ה-60% של הווי וחברה הם מתחום הבידור והתקשורת), 20% מן המילים שחדרו מן האנגלית הם מתחום הטכנולוגיה, 10% מן המילים מתחום הפוליטיקה והביטחון, ו-10% מתחום האופנה.

לאור הנאמר לעיל, ילדים ובני נוער נחשפים אף הם לשפה האנגלית במידה רבה אם באמצעות האינטרנט והמחשב, הטלוויזיה, הטלפון החכם והקולנוע ואם באמצעות אופנת הפופ והמוסיקה. לדברי רוזנטל (2017), השימוש בשפות זרות של ילדים ובני נוער ברשתות החברתיות גדול יותר מהשימוש בשפת הדיבור השוטפת. אבל עדיין ישנם מקרים בהם השפה הזרה שחדרה לכתיבה ברשת, חוזרת גם לדיבור. כך, סיומות או תחליות באנגלית שנולדו בכתיבה ברשת חדרו לדיבור. אם פעם הסיומות המובילות היו ניק וצ'יק, היום אלה סיומות באנגלית כמו מגניביישן או תחליות כמו סופר או מגה. הילדים ובני הנוער מכירים, מבינים ו"מדברים" את השפה הזו. משכך, הפסטיגל, שקהל היעד שלו הינו ילדים ובני נוער, מתאים את עצמו לקהל זה ומשתמש בשפה שלהם. זו הסיבה לכך שהחל מהעשור השלישי, חלה עלייה במספר המילים הלועזיות ובעיקר באנגלית, בשירי הפסטיגל, דבר שהתגבר אף יותר בעשור הרביעי.

פרק 5: סיכום ומסקנות

כל שפה מושפעת משפות זרות הסובבות אותה. שאילת מילים משפות זרות נחשבת לתהליך טבעי ונובעת מסיבות של תנועת אוכלוסין, התפשטות של תרבות חומרית ורוחנית ובעידן זה של הגלובליזציה, מקבלת משנה תוקף (שפירא, 2018).

שפת שירי הפסטיגל הושפעה משפות לוועזיות לאורך שנות קיומו. כפי ששיערתי, עיקר ההשפעה באה לידי ביטוי בתחום אוצר המילים ופחות בתחום ההגייה והדקדוק. בכל ארבעת העשורים, ניכרת השפעת הלעז, כאשר ישנה מגמת עלייה בחידרת מילים מהלעז מעשור לעשור ובעיקר החל מהעשור השלישי. מהמחקר עולה כי השפעה זו אינה ייחודית לשפת שירי הפסטיגל, אלא תואמת להשפעת השפות הלוועזיות על העברית בכלל.

עוד עולה מהמחקר כי השפה אשר השפיעה במידה הגדולה ביותר על מילות שירי הפסטיגל בכל ארבעת העשורים הינה האנגלית, כאשר אחוז חידרת המילים בכל ארבעת העשורים היה די דומה ובפער גדול לעומת שפות אחרות. גם כאן, עיקר ההשפעה באה לידי ביטוי בתחום אוצר המילים. לתחום הבידור והתקשורת יש מקום חשוב בחברה המודרנית, ומכאן ריבוי המילים שחדרו לשפת שירי הפסטיגל ובעיקר מהשפה האנגלית. ממצא זה תאם את השערת המחקר.

כפי שפרטתי בפרק על השפעת האנגלית כשפה בין לאומית, בשל הגלובליזציה, קיימת כיום השפעה נרחבת של האנגלית על העברית (מקצועות גלובליים שהאנגלית היא שפתם המשותפת, טכנולוגיה מתקדמת כמו המחשב והאינטרנט, הקולנוע, הטלוויזיה, העיתונות ואופנת הפופ והמוסיקה). ילדים ובני נוער חשופים אף הם לעולם הזה, כך שגם שפתם מושפעת משפות לוועזיות ובעיקר מהאנגלית.

בשנותיו הראשונות השתתפו בפסטיגל בעיקר מוזיקאים ותיקים (כמו יהורם גאון, שולה חן ואחרים). לקראת סוף שנות ה-80, החלה להיכנס לפסטיגל מוזיקה עכשווית יותר, כאשר רוב המשתתפים היו בעיקר כוכבי טלוויזיה ופחות זמרים. ככל שעברו השנים, השתדלו יוצרי הפסטיגל להתאים את המופע לדור הילדים, שהלך והשתנה לנגד עיניהם, בעיקר בהשפעת לידתה של הטלוויזיה המסחרית והגעתם לישראל של הכבלים. מתחילת שנות ה-90 הילדים היו חשופים לטכנולוגיה מתקדמת בכל שטחי החיים. הם נולדו למעשה לתוך עולם של מחשבים וטלוויזיה בכבלים. מתוך רצון להתאים את עצמו לדור הזה של הילדים, החלו להתאפיין שירי הפסטיגל במוטיבים שהיו אופייניים לערוצים אליהם היו חשופים הילדים כמו ערוץ ה-MTV. הדבר בא לידי ביטוי בסגנון מוזיקלי, בלבוש אופנתי וגם בשפה שכללה מילים לוועזיות בחלק מן השירים, מגמה שהתגברה במהלך השנים (בר-נוי, 2016).

כך, הושפעה גם שפת הפסטיגל משפות אחרות וכאמור, בעיקר מהאנגלית, והתאימה את עצמה לאורך השנים לשפתם של הילדים ובני הנוער.

אפשר בהחלט להעלות מן המחקר, כי שאלת המחקר אכן נענתה בו במלואה.

מגבלת המחקר: העבודה בדקה קורפוס מאוד מצומצם מבחינת אופיו -סוג מסוים של מופע-הפסטיגל בארבעים השנים האחרונות. יש פה אמנם דגם, שכדאי להרחיבו.

המלצות להרחבת המחקר ולהעמקתו: מומלץ לבדוק קורפוס רחב יותר ולבצע מחקר המשך דומה כמו: השפעת הלעז על פסטיבל שירי הילדים, מופע שקדם לפסטיגל והתקיים מספר שנים במקביל אליו, השפעת הלעז על מחזות זמר בעברית לילדים, השפעת הלעז על שירי ילדים בעברית בכלל או השפעת הלעז על מחזות זמר, מופעים ושירים המיועדים למבוגרים.

כפי שראינו בפרק הראשון, הספרדית היא שפה שבמעט ולא השפיעה על העברית. מממצאי המחקר עלה כי בשירי הפסטיגל תפסה הספרדית מקום מכובד בעיקר בעשור השלישי והרביעי. עלתה השערה כי תופעה זו קשורה לכניסה של סדרות ספרדיות א דוברות ספרדית בטלוויזיה (טלנובלה) וכן לחדירת מוזיקה לטינית דרך זמרים כמו: פבלו רוזנברג, רותם כהן ושלומי שבת. כמובן שהשערה זו יש לבסס ולחקור בעבודה נפרדת שתעסוק בחדירת הספרדית למוזיקה הישראלית והסיבות לכך.

חקר הנושא היה מאוד מעניין עבורי ולמדתי המון על נושא השפעת הלעז על השפה העברית בכלל ועל שפת הפסטיגל בפרט.

רשימת מקורות

- אבן שושן, אברהם (2007). מילון אבן שושן המרוכז. הוצאת עם עובד, כנרת זמורה-ביתן דביר וידיעות אחרונות ספרים.
- אשד, אלי (2006). "גיבורי העל בפסטיגל". המולטי יקום של אלי אשד.
< <https://no666.wordpress.com> >
- בורשטיין, רות (2010). "ציפורה לבני ושאוּלי מופז - על שמות חיבה בעברית בשישים שנות המדינה". העברית שפה חיה, כרך ה'. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 65-85.
- ברלינגטון, אינגליש (2016). "איך הפכה האנגלית לשפה גלובלית?". אתר אשדוד
> < <http://www.ashdod4u.com> >
- בר-נוי, אלעד (2016). "מרבקה זהר ועד סטטיק וּבן אל: האבולוציה של הפסטיגל". אתר הארץ.
< <https://www.haaretz.co.il/> >
- ברק, דן (2019). "בגד בפ"ת במילים לועזיות ובשמות זרים". אתר האקדמיה ללשון העברית.
< <https://hebrew-academy.org.il/> >
- גורי, יוסף (2007). "השפעת היידיש על הלשון העברית המודרנית". ירמיהו יובל (עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שני (256-259). ירושלים.
- גלובמן, דינה (2016). "אבולוציה: מה השתנה בבימת הפסטיגל עד היום?". אתר פרוגי.
> < <https://www.frogi.co.il> >
- האקדמיה ללשון העברית (2011). "התעתיק מלועזית לעברית". (ל.ב.)
> < <https://hebrew-academy.org.il/> >
- האקדמיה ללשון העברית (2018). "מילים שאולות בעברית". (ל.ב.)
< <https://hebrew-academy.org.il/> >
- הופקינס סימון (1990). "עברית ויידיש". לשוננו לעם מ-מא 313-318
- הפנה, רוני. "מילים שחדרו לעברית". אתר השפה העברית. (2004-2020).
< <https://www.safa-ivrit.org/> >
- "פסטיגל". ויקיפדיה (2021).
< <https://he.wikipedia.org/> >
- לנג, ברכה (2009). "שימוש בלועזית בטקסטים עבריים: מחקר השוואתי בין עברית כשפת מקור לעברית מתורגמת". עבודת גמר לתואר מוסמך, המחלקה לתרגום וחקר התרגום, אוניברסיטת בר-אילן.
- מרעי, אלרחמן עבד (2013). "לדרכי שילוב הערבית בסלנג הישראלי". הד האולפן החדש 100:
120-138

- ניה, רפאל (2007). "מילים שאולות בשפה העברית". ירמיהו יובל (עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שני (253-256). ירושלים.
- ניה, רפאל (2007). "צמיחת הלקסיקון העברי בעת החדשה". ירמיהו יובל (עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שני (247-253). ירושלים.
- פורת, נוגה (2011). "רה-ארגון". בלוג השפה העברית של מילון רב-מילים.
< <https://blog.ravmilim.co.il/> >
- פישרמן, חיה (2007). "העברית שלנו: מחקרים בלשון- השתקפות האנגלית בעברית בת זמננו". הד האולפן החדש 90. 112-125.
- פרוכטמן, מאיה (2006). "העברית המדוברת- היבטים ומגמות". הד האולפן החדש 89: 102-113.
- פרי, הדר (2017). "חדירת היידיש לעברית בעת החדשה ויחס הבלשנים אליה". הד האולפן החדש 105: 43-50.
- צרפתי בן עמי, גד (1990). "העברית ולשונות אירופה החדשות". לשוננו לעם מ-מא : 319-325.
- קטן, משה (1991). "השפעת הצרפתית על לשון ימינו". לשוננו לעם מב, א' 24-25.
- קליפון, יעל (2014). "אטימולוגיה של עברית מודרנית: הצעה לחלוקה מחודשת של מקורות העברית". הד האולפן החדש 101: 143-157.
- רוזנטל, רוביק (1999). "דוויד המיילך היה עפעס א פייגלה". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >
- רוזנטל, רוביק (2004). "קופיקו בסחבקיסטן". הזירה הלשונית.
> </> <http://www.ruvik.co.il>
- רוזנטל, רוביק (2007). "הסלנג הישראלי". ירמיהו יובל (עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שני (262-265). ירושלים.
- רוזנטל, רוביק (2014). "חמישה מוקדי חרדה". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >
- רוזנטל, רוביק (2014). "יאללה, ביי 'תראות". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >
- רוזנטל, רוביק (2015). "המסע המופלא של העברית". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >
- רוזנטל, רוביק (2014). "עברית". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >
- רוזנטל, רוביק (2017). "שפת הנוער, הרס העברית או מנוע צמיחה". הזירה הלשונית.
< <http://www.ruvik.co.il/> >

- שורצולד (רודריגו), אורה (2015) . "ישן חדש ומתחדש בעברית בת זמננו". הד האולפן החדש 103: 138-147
- שפירא, אמנון (1990). " לשונות במגע". לשוננו לעם מ-מא:287-301